

DONOSINA

Donosiña.

Drama en tres actos e
un prólogo, en prosa, ori-
ginal de Jaime Quintanilla.

Adicatoria.

Ô meu amigo da-g-alma, António Villas Ponte. - Quixera che
decire algo n'ista adicatoria que fosse dino de ~~ti~~ e de mim.
Mais ~~o~~ ^{além d'ello} ~~deste~~ o desio. Sabes qu'è con todo o meu coração cō que ch'adi-
^{este abrima} ~~o~~ sei que ti eres, tamien, todo coração pra m'encargues. ¡Pra
que mais?

Dramatis personae.

Madanela, muller d'Andrés (28 anos)

Lela, filla d'Andrés (16 anos)

Maruca, viuda (52 anos)

Ramona, id. (20 anos)

Andrés, Amo da casa (40 anos)

Yusenio. (32 anos)

Proendo. (30 anos)

Jr. Luna (50 anos)

Fusco, viuda (45 anos)

A esca no pago de Pontelaira, nos
nosos eidos e nos tempos d'agora.

Prólogo.

Estreito no paço de Pentelieira. Antiga silleria artistica, comoda, espellos de grande liza; um reló de pesos de muito mérito, em piano: todo enfundado. Na parede do fundo um retrato de mulher moça. Outra porta ô fundo e outra ô man direita (do que vê). A esquerda das janelas que dan ô campo.

A escea ôs escuras, porqu' ainda qu' é de dia, e um dia d'espeto, as janelas atôpanas pechadas.

Limpos de esquel-o paço, pasa um pouco de tempo. Abren a porta do fundo. Marcia e Franco, criados do paço, apparecem n'ela.

Franco - (A Marcia) Anda, mulher: entra. Não se vê lamentirão d'iste mundo. Ti coneces millor qu' eu a sala.

Marcia - O que ti tês é medo. (Entrando no estreito e andando ôs apalpedas)

Franco - e medo eu?

Marcia - Si, ti. e seica não? (Chega a outra das janelas e ábrca. O sol, entra, chontadure, p' a sala adiante.) ; Dios nos dea lus!

Fico - O allos pra vela. (Contro il tamén. *Ita' os dous abreu es tres p' estas d' esquerda. Bala o polvo e asonella ouu dizen' ita).*

llarusa - i pasachi'o medo?

Fico - llisa, muller... Eu non entrei eiqui, no estrado, endesamais. O como te me falado tantas cousas d'esta sala, cousas de medo... xa se ve. (3)

llarusa - (Lembrando) Oiqui morreu - i coitada! - a miña señora. Era un día con'o d'axe: un día d'espato. O sol era un sol ledo, que bicaba nos campos, facendo sonar os frolos. A miña señora erguiase aquel día, por primeira vez, do leito, limpois de nacer a señorita. Veu pra eiqui, pol-o serán, i tan branca, tan bonita! Chegouse a ista fiestra (anotando a do medio) e respirou o sol con ledicia. I-eisi quedou morta, de repente, sin xemar, i branquinha con'unha penda!

Fico - i O dendes d'aquela?...

llarusa - Dendes d'aquela non pasou nada, hasta que marchou o señor, fai d'isto to tres anos. Osina que marchou, deixando eiqui á señorita sola, con isto, encomenzaron a pesar cousas raras...

Fico - i O que cousas?

llarusa - Unha noite, sin mais nin mais, encomenzou a zuar o reló. Deu campanadas tod'a noite. Maselo, o criado qu'estivo enantes que ti, oiuo e chamaume: - i Bi, llarusa! i Ti non ouces? Benaba o vento, pois era noite de tormenta, e a chuva abalaba as fiestras. No silencio da noite e do pozo arriouse, choriqueiras, as campas do reló, que venian traimamente,...

Fico - (Bon medo) i eso i é certo?

llarusa - Tan certo como te ves; xinncho por estas. (Bicando o fulgor d'axito) Outra noite o piano tocou solo, solito: tocaba unha cançon do gusto da señora, unha cançon tristeira de bagas e salayos...

Fico - (llais - to) i Nunca Dios me dera!

llarusa - Pra eu non tinnia, ^{medo} (4) *Eu ben sei qu'era a g'alma da señora.*

Fico - i Da señora,?

llarusa - Da señora, si. i Eu lle non teño medo nin viva nin morta, nin de día nin de noite! Era tan boa, que no ceo tense qu'atopare... e as cousas do ceo non son cousas de medo. (5)

Fico - i Boa com'a señorita?

llarusa - Igual qu'ela. *Non niche na tua vida cousa mais igual: dous carave-*

linhos vendidos. E imos traballare, qu' o tempo pasa e hai morto que
fagueren! Recad'as fundas e vai limpando o pobro. (Os dous van facendo
o mesmo e falando) Ou ben sei porqu' a h- alma da señora viva
pol-o pago.

Fuco -
i' e por que?

Maruxa - Porqu' o señor, D. Andrés, andaba pol-o mundo con outras. Deixou ei-
qui á señorita, solita conigo e con elaielo. Pol-os invernos a se-
ñorita iba a vivia no Convento das monxas de Santiago. Pol-os
veranos, vivia eiqui. O señor - e que non sub' tane - Dios por mar-
muración - adivertíase, entramentras, pol-o eladri. Andaba de
ruada, con setoras mui quapas, sin respeito á memoria da di-
funta. E xa ves, o fin e o feito, o que pasou. O señor casou fai
quinze dias e agora ven pesal - o bran o pago, coa nova señora.

Fuco -
E i' sua quapa?

Maruxa - ¡Dai' ha ser, han, qu' ha ser! Ou ben sei que non mi' ha gustare. ¡Bona
a miña señora - a probe' - nengunha no mundo! ¡Ai, o' asomara a-
gora mesmo por isa porta!

Fuco - (Bicho de medo) ¡Veica estas tala, muller! ¡ellira que chamarse pol-os mortos!

Maruxa - (Bocadora) ¡A miña señora: tan boa com' unha baraza de lán!

Fuco - (ellais medoso ainda) ¡Ameigado seia o deus! (Aparece na porta do fondo, chous-
tadora, niente, Lelina) ¡Dios me valla, desis! (llanto de medo, vese a que
coida aparición)

Lela - ¡Dai' lle pasa, Fuco?

Fuco - (Asomándose) ¡Ai i' vostede, señorita?

Maruxa - (híndose) ¡Voldou qu' era unha morta.

Lela - ¡llorta eu? i' teño cara de morta, Fuco? ¡-eso que veño morta de me-
do.

Maruxa - (Atregándose o pé d'ela.) ¡Vobgo i' pasoulle algún mal, ¡muita penitencia!

Fuco - (tamien atregándose) ¡Dai' foi, señorita?

Lela - (ellisteriosa) ¡Unha causa de morte quima, de morte.

Fuco - (desasogado) ¡Levenme aumeras, qu' ou non quira eu pra matos. i' algún morto?

Lela - ¡Non: algo pior.

Fuco - ¡Non que me morto?

Maruxa - ¡Fale, Lelina, por Dios!

Lela - ¡Vire sinha coisa que mata as rapazas co seu alento. Que si as alla,

munchase as suas cores e morreu do mal causado. Outra causa, cousilina que se morre com' um brincalheiro: espilida, abuxatada, feituquina - mais avengada de Dios e filla do diario.

Fico - ¡Avengado el seia!

Maruca - ¡¿ foi?

Lela - (Sempre misteriosa) Foi... Fixadebo ben e tembladeptai... unha donosina!

Fico - (Pindo recamente) ¡Dú coasa ten a señorita! (13)

Maruca - (Incomodadísima) ¡Pois non sei porque te rís, porque é certo o que di a señorita!

Fico - ¡Dú a donosina...?

Maruca - ¡Si; a donosina, a donosina! ¡Dúen matar á batuxa, a de Taboays?
¡Por que morreu Santina, a brincadeira do Tio Bastián?

Lela - (Súriente) Ten razón Maruca.

Maruca - ¡E non hei ter, señorita! ¡Si, por Dios! ¡¿ a seguir, a ver a donosina?

Lela - Ucido que non.

Maruca - Pois mire, por si pisalle outra vez, voulle ensinar como o encarneta a donosina. Son palabras que sirven pra desfacer, d'impois de tempo pasado, o seu agoiro. ¡Aprendas, señorita, pol a memoria de ma nai!

Lela - ¡¿ como é?

Maruca - Pois eisi, señorita. Diga amigo: Donosina...

Lela - (Comicamente seria) Donosina... (14)

Maruca - Bonitina...

Lela - Bonitina...

Maruca - Garridina...

Lela - Garridina...

Maruca - Vaite para a tua casita...

Lela - Vaite para a tua casita...

Maruca - Dú é casita...

Lela - Dú é casita...

Maruca - Bonitina...

Lela - Bonitina...

Maruca - Deixa a miña...

Lela - Deixa a miña...

Maruca - Dú é feita...

Lela - Dú é feita...

Maruca - Wada mais!

Lela- ¿B ó sabrei?

Dourosina...

bonitina...

¿Qué mais?

Maruca-

garridina...

Lela-

Dourosina,

bonitina,

garridina,

vai-te para a tua casita...

vai-te para a tua casita...

Maruca-

¿Qué casita

bonitina

¿Deixa a minha

qu'è feia!

Lela-

Paréceme que sea ó sei todo. (Borrando ó recitando)

Dourosina,

bonitina,

garridina,

vai-te para a tua casita,

qu'è casita,

bonitina;

deixa a minha,

qu'è feia...

¿Qué bonito è esto! ¿Gustame, minha nella!

Maruca- ¿Borrubié! ¿No-no esprenga, señorita, que ten moita vertin. (15)

Fuco- Non el'hai comi unha boa pedra, señorita Lela. Dáselle ben na cachola e adios encantadamente e mal d'ollo.

Maruca- ¿Le non faça caso, señorita! Os homes soulle muitos descreidos e non teñen temor de Dios.

Lela- Non, mulher, non. Non lle farei caso. (16)

(Borrando) Dourosina,

bonitina...

¿E qu'è faciedes?

Maruca- Limpando o polvo, quitando as fundas. Hai que preparalo todo asinta, qu'è seu pai ten de estar á chegare. (17)

Lela- Eu vos axudarei.

Clara - Não se possa perdida, senonita.

Lela - Ainda mais do que estar? Andaram os anjos pel-o monte, com meu canino. Belim no regato do curtiua, pindome o carim do chian, e enchimme o mandil de lãna. **(Trabalhando)** Hai que Me dar conta a este velô. A hora sera?

Fico - E seran as seis da tarde.

Lela - Houvo pensar nas seis.

Clara - A esa hora...

Lela - **(Linda a ruba lãna)** A que? A que passar?

Clara - Morreu a sua mae.

Fico - E a esa hora está parado.

Lela - **(Triste)** Pois que queda parado. Jellina maricita!

Clara - E parado, senonita, non está bem. Os cousas cambéam e o tempo fuxe. Estes se Me san outros tempos. E a vida d'esta cosa vai ser outra. Outros tempomoso, outras horas difentes.

Lela - **(Dando os pés na lãna)** Pois, non, que eso ainda no-no vim eu. Que queda eiri. Como si nada tivera pasado. Bom'o si o tempo non fora ou-

tro. Jellina sabe ainda! **(Baixase)** (19)

Clara - Deixe-se de tréscas, senonita. A vida que oce vai enconyere n'ista casa é outra.

Fico - Jellina istos espellos?

Clara - És que ire por vinagre e azeite. Ciri, e pau meda mais, non queda non bem. (20)

Fico - Han a cicinã. Jellina está ali Barmona?

Clara - E estar, estará... **(Vaise Fico)**

Lela - Jeli, minha Clara! Jellina medo teio! Medo e ledicia. Medo d'isa mulher que vai vir. Jellina boa? Jellina berrãme? Jellina berrã o meu pai? Jellina quererei eu?... Ledicia por ver o meu pai, depois de tres anos; jtan boio, tan eparimoseiro! Lela cando bica me nos olhos, sinto os olhos meus de lus; que cando bica me na frente parecime que a frente enchesime de pensamentos xerrosos, que eu son mais boa e que teio que cantare como pezeros, e rir, e choutare a veia dos regatos... e abraçar o meu pai; jtan forte, tan forte...! Tan forte, se ve, que se hai outros braços que o abraçam e outros olhos que levaran os seus brios e que enchesime de lus.

ide lus.^o ; Mas com estes meus olhos e os olhos da minha mãe, ⁽¹²⁾
que debiam ser olhos retos pra ver o meu pai e mãe, se expelle da sua
e-china branca... e ti non crees qu'as iremas temem cores.

Marcia - e tu que sei d'essas cousas, senorita?

Lela - Pois t'entendas. Havia muita moçada, e lá em Santiago, no convento, que
tinha a-y-alma pálida. Ora com'uma rosa murda. Em a terra... a te-
ria rosa, e non sei por quê. O meu pai a tem branca: de cristal, tres-
parente com'a-y-auga cristalina. Outros a temem da cor da cinza. Outros,
azul pálido: os que vivem na vida sem tráfegos sem cintas. Outros,
marua! D'essa mulher... essa mulher a terá marua, e tampones sei por
quê.

Marcia - Tu o sei, senorita.

Lela - e tu o sabes?

Marcia - Si, o sei. Porque é marua o que nos conta a garimmo e-y-essa mulher - je
non sei lle chamar senora; abofellas que non m'afago! - Nos conta
o garimmo de D. Andrés.

Lela - Mas, eso non. D'eso estou certa sei qu' o meu pai me non deixa de

querer. E se por riba ou por baixo do qu'a mim me qu'era terá outros
carinhos; mais o qu'a mim me têm, é meu, pra mim salta e-se non
llo da a ninguém. Já ninguém!

Marcia - e quem pode deito, senorita! Voste non sabe o qu' é unha mulher. Un-
ha mulher pódelle ser memamento o deus, com figura bonita. E-
as mulheres que egan os homes temem felles e amarguras qu'ess-
mellam melles e doçuras. As baixas que fan chorar saben como
risas cheas de ledicia. O seu pai tem de estar embriçado. Bando
el non respetar a memoria da difunta...!

Lela - Cala; cala, Marcia. Ti que sabes. O meu pai non esquece a
minha mãe; non m'esquece a mim tampones. Essa mulher se-
rá boa e quem sabe! Picais será miha boa amiga minha; e tu que
no queres! Bando a qu'era o meu pai por algo será! Da bondade d'el
tem que ter ela unha pouca, por pouca que seia...! O decia eu que
terá a-y-alma marua; e tu a Virxe me perdes! e por qu' hei pen-
sare mal? No recuncho mais interno do meu coração... unha
coisa pra o amore da minha mãe; unha coisa com'um barto pra
falare co-la nas horas de mágoa. Mas e por qué o tempo novo;

a nova vida non ha ser boa e lida? - Dame isa butaca, clarusa.

Clarusa - Tornea, senorita.

Lela - (Subindose á butaca) Qu'ande o neto. ¡Vida nova, tempo novo! Qu'ei de ser boa e quero ter cariño pra todo o mundo. ¡Qu'os teñan pra min, tamén! (Vendo o retrato). Non t'esquezo, mamá! La sabes que che gardei un recundino mui cuco no meu corazón. (Descolga o retrato. Diciendo) ¡Tornea iste bico, y-este, e mil! E ven conmigo; que che paxerei un altar no meu cuarto. Alí non entrará ningúen.

Torco - (Entrando pol-a porta do fondo) Esa cordaneta de Ramona non sabía onde estaba o vinagre. (Trai nas mans unha botella, unha celdera e un pano)

Clarusa - Trai pra'co, mamá; traí pra'co, qu'eu limperei os espellos. E axuda a senorita á levar ese cuadro. (Fai delle o pano o caldero e a botella a clarusa. Vai a axudarse a Lela.)

Lela - Vou, non; eu solita. ¡Unha vai... non pesa! (Vaíse pol-o fondo)
Vai o pano, lentamente.

FIN DO PRÓLOGO

Acto primeiro

Fachada do paço de Pontevedra. É casa de senorio, d'estilo renascimento. Sobre
da porta principal um artistico esculdo de pedra labrada, coas armas dos deuan-
tepassados dos Pontevedra. A altura do primeiro sobrado, que non se verá, um
na parra que chega hestria preto do primeiro termo e que cello todo o ancho
da casa. Debaxo da parra, sillós de xunco.

É o dia do Apotal Santiago e nunha preta da finca hai ro-
maxe. Incense, o louxe, de cando en cando, atausos, berros, cantigas, campás,
foquetes, gaitas, e prandeiros. Todos estes sonidos non deixaran de s'esceitane
durante o auto, mais sin que interrompan a escea nin distraigan o
espectadore.

Sentados nos sillós, Andrés, Romario, Aladanela e Lela. Truco,
Ramona e Alencas, os ricados, van pondeo, pol-a fachada e a parra, farís
de papel e quismaldos.

Aladanela - ¡Ai, qué cansadina estou! Moito trauleanos pol-a romaxe.

Andrés - ¡doutouche a festa?

Aladanela - Moito.

Eusebio - Estas festas d'aldeia teñen un forte encantamento. Hai, n'elas, un recen-
do á tempos primitivos que mesmo da Xenia.

Lela - Pois mais bonito é de noite, eiqni, diante da casa, cando encomenza
a verbena. O que mais lles gusta ós aldeáns son os fogos d'artificio, as
rodas luminosas. Bando bailan as bergalas quedan mesmamente pasma-
dinos. Bando, ó final da roda, ven o chorro de lus branca, preta, e
pasmo faise ademinación e todal as gorceas ceiban un jeli que apasce
os derradeiros resprandores do fogo.

Madama - (A Andrés) Fei unha fille unni enservadora.

Eusebio - É un pouco romántica.

Lela - É romántica en?

Eusebio - É un mudo poeta.

Lela - ¿Tei que me queren panes colorea?

Andrés - É unha precocidade. Todo di' melle a atención. Non hai cousa, por estiva
que acia, qu'ela non pense dina de melle e remida.

Madama - Si, é certo: ca ó teus enservados. ¿Verdi, Eusebio?

Andrés - Vaya, Lela, non t'avergues. Madama é com'a tua segunda nai e

lobate porque te quier. Eusebio, tam amigo noso, é como de casa.

Eusebio - Eu nunca pagareiche o heberme invitado á pasare istes dias con vo-
sotros. Isto é, sinxelamente, encantadore. O ris, a campia, o pago...

Andrés - Pois mira, non me agradezas. Foi Madama que se lembrou de ti.
Bando chegamos, fai unha semana, o primeiro que se ll'ocurriu foi de-
cimo: - Porque non invitas ó teu amigo Eusebio á pasare n'istos
dias con nosos? - Brabindre e autente chegache.

Eusebio - Bando boa sorte qu'ose vin o regalo d'ista romaxe ademinabre. (1)

Madama - (Volida - unha escada), ¿veronita Lela! ¿Pois farás por eiqni? (2)

Lela - Si, si; e q' m'aldas. ¿Faiño ben, vellina!

Madama - Hai unha cousa, Andrés, que me non gusta na tua casa. (Lela e Euse-
bio folan aparte)

Andrés - Na nosa casa, queres decire.

Madama - Non, na tua. Os teus criados se non dan conta, pol' o visto, de qu'eu sou
a tua muller. Conigo endecunais consultan nada. Pra eles non sou
ninguén.

Andrés - Muller... Non val, a pena que t'emprouces. Bantigo non tenen confian-
za. Ti non sabes istas costumes. A Lelina a conoleu mais, é unha

mena... Da ves; tampoco consillárame à s'ím.

Cladanela - Pro é qui' hai algo mais qu'est. É que nesto, ou parecemo vere, certa hostilidade contra mim. Dize cando eu passo, parau nas mesmas conversas; que cando lles falo, baixam os olhos.

Andrés - Figuração tuas, cladanela. De convencimento do contrario. Dê que non hai causa como vere ~~essa~~ prevenção, pro coidere qu'hai prevenção nos demais. +)

Lela - Isto é mui bonito, mui bonito! i Sabes, meu pai, qui' o teu amigo Gusenio é mui aduancado? (8)

Andrés - Ainda no-no conheces ben. Da veris, cando tenas mais confiança. É xa que falo de confiança. Hai muita coisa que teus que che de-
ire. É preciso que trates de ti à cladanela. Cladanela é qu'ém sa-
des? (Vaise Ramona p' a esquerda)

Lela - É que non m'afago.

Cladanela - Todo é querer, Lelina. i Non queres ser a minha amiga? De oiche enantes ó teu pai: eu debo ser pra ti como outra minha irmã. i Non me queres por mais, Lela?

Lela - Óhe, senora, queres... Duzes, queres?! Seremos amigas... De como ami-
gas... Bomso vai, non: que non hai mais que unha, ¡unha soita!
É demais pareceme que eu dea con mui mais pra ser a vosa fi-
lla e vate pareceme mui nova pra ser a minha nai... Si, si...
Seremos amigas... Seremos como irmãs... Moste' a minha ir-
mã maior. Ou, a pequeninha... Pro... de farei todo o posible
por Anetata de ti. Pol-o d'agua, non. Non pode. Non sei...

Andrés - Ése é un recio parvo! Non seias bobina e obedeceme. Farás-
me obediencia à mim, e cumprisalle o gusto à cladanela.

Lela - Pro... si é que non pode.

Cladanela - Deixaa... Non l'inspirarei confiança. Non lleerei simpatia. (12)

Andrés - Cladanela...

Lela - Senora... Filtado pra serma non ten. (Óvase un resto de disputa do
pai. Imponiéndose.) Non ponas esa cara, papai. Mais pra mim hai un-
ha coisa qu'está por riba de todo y-é qui' o meu pai a qu'ém... e por
algo ser. Ou lle teño o corazón aberto de par en par. ¡Basa franca
é pra mo novos, carino! Pro é que non pode tratala de ti. É que
non se pode. Da ó ves, papai; a outra noite ti queres qu' Gusenio

e mais Madanela Krataranse de ki... e non poideron.

Andrés - É diferente.

Eusebio - É igual. Ten razón Lelima. É a que non s'atrevia, sobre todo, na voste, Madanela. Por min...

Madanela - ¡; Por min, non! Bueno, bueno. Estare convencida. ¿Queres me dare un bico, Lelima?

Lela - Señora... Ah bico é pouco. ¡Ah bico é unha aperta! É agora - ¿qué para non eu, Dios mío! - da paréncia que teño mais confianza con voste, ... contigo...

Andrés - Ben, ben.

Lela - Tapes: voume atrevendo.

Madanela - Bisi me gusta.

Lela - ¡Da estou mais contenta! M-en, a pequena da casa, prepara que ki e mais Eusebio...

Madanela - (Ah pouco abridada) Non, eso non; non m'atrevia; Non seias pescada!

Andrés - ¿Por qué non, Madanela?

Lela - Bueno, bueno. Da farsésime caso. ¿Dúte te cuidas? ¡Hei de mandare en ki. Sei que mandos en todo - os que me queren e non sei por

qué.

Eusebio - Eso é obra da doxosa vosa, senina. ¡Hai unha cousa, que se chama ter anxel, que non é ser fermosa nin boa, e que real críaseque tan- to como bondade e fermosura sentas.

Lela - Dúe teño anxel sea o sei: o Santo Anxel da Guarda. É ki i o teís?

Madanela - Ben, si; teño dous: o do ceo e o da terra. O da terra é teu pai.

Lela - ¿Este...? ¡Bo esa barba! Anxel con barba non sirve pra guarda. ¡Haa! Tra me sai en verso! ¡Di teís que te guardare ou teñen que pres- dente, quíndote ki.

Madanela (Burrca) - ¿Por qué dis eso? ¿Dúe queres decir con eso? (13)

Lela - ¿Ben? ¿Ben, nada... ¿Dúe che pasa?

Madanela - Nada, nada...; Estou tan desaxugada!

Andrés - ¡Mane! ¡Biqui ben o Sr. Bura. (Ven pel-a dizeita)

Sr. Bura - Ahí boas tardes nos dea Dios. ¿Bóno me vai, D. Andrés? ¿B voste, señora? Da nexa que lle proban os aires d'aldeia. ¿É ki; Lelima?

Andrés - Sentese, sentese, Sr. Bura. ¿Vostedes non se conecen? ¡Sr. Bura píno- co, D. Manuel Vieites, negs revolucionarios si os hai! D. Eusebio La- vandeira, abogado.

Emxenio - Tanto piacere, senhor.

Dr. Bura - O mesmo digo. Por não veria à D. Dindoe's que não lle temo de revolucionario mais qu'a fé. A fé em Dios e na Terra, ni ista nossa meiga terra galega. (Vintose) Terra que é de Dios e Dios que é Rei da Terra, que ela non sei distinguilos.

Aladanda - Mais, jul-o visto, voté predica causas novas. (19)

Dr. Bura - à Dindoe. Fêzolle muita fé nuni grande nos costumes patriarcaes e simples. Na purga das rentes da montanha, no aire ceibe que se respira ni istos recunchos de Dios. Predico o amore à na Natureza, à limpeza, à saúde. Nada d'atoumentare o corpo pra purificare a - p - alma. O espirito é mais puro detra's d' unha riza franca. Non ll'hai oración com'a d' um corpo sano e limpo que brica o sol.

Lela - O Dr. Bura non está na vicilia. (21)

Dr. Bura - Em véolle en todo. Mais tamén paro por todo. Por todo menos pol-o pecado. O xantare, con bo apetito, non sei ainda ni será pecado. O pecado atópase, mais ben, na intencion. Em explicame o pecado

d'amore e vido que Dios ó perdona. Non entendo o da ingratitudo porque pareceu peccado d'effrignes.

Aladanda - De maneira que ...?

Dr. Bura - Señora, non se' en predicadore ... Almo a forteza do corpo e a do espirito. Bando a - p - alma vai por todas corredoiras ... malo. Bando a - p - alma que pecca, pecca resamente, feramente, en linha reuta, vido que, por grande que seia o peccado, non pasa de venial.

Lela - ¡Ó nuni bon o Dr. Bura! Si qu' as almas que commitan dicentamente, ainda que pequen, non teian mais pena qu'a de tres meses e un dia.

Aladanda - (Dindoe) ¡Ó qué enormidade!

Dr. Bura - (Dindoe) Enormidade, señora, porqu' é moita pena. Pasa os tres meses, pero ¿e o dia? ¿Vosté sabe ó que val un dia, un eterno dia - que por sere eterno xa val tanto como unha eternidade - de pena ou de suplicio? Un dia d' unha vai ó reute do bico do meniño que morre...! O dia do profe que se pasel-o dia de fame sin pan pra boca! Duedacinos nos tres meses, Lelina, qu' é un feixe de

tempo que nada nos dá o coração, o nosso coração de probes, pois de
trimestres somente sabem os senhores que cortam cupancião e que
têm a ilusão de que vivem...; e vivem à saltos de tres meses! (24)

Eusebio - O voste inxenioso, Sr. Luna. Sent

Andrei - ¡Oh! ¡Ohito!

Sr. Luna - Ten coidalle qu'o ~~inxenioso~~ é cousa do xenio. O o xenio meu é
como Dios m'o deu e cando el m'o deu - ¡qué todo é saber por
algo será.

Melodaneta - O a que debernos a sua visita, Sr. Luna?

Sr. Luna - Primeiro o desejo de velos e de saudalos. Limpós... Dame um pouco
de vergonha o decilo, porque parece qu' é ofício inseparabile de quem
viste estes hábitos. Venio por unha escola. Unha escola pra os pro-
bes da paragonia. ¡Son tantos q-están tan necesitados, señora!

Melodaneta - Pois, si, Sr. Luna; conte con ele. Non faltaba mais. ¡Verda, Andrei?

Andrei - Ra sabe o Sr. Luna qu' ista casa está aberta de par en par pra il.

Sr. Luna - Moitas gracias, meu amigo. Moitas gracias no nome dos probes. Mais en
non quers certos, somente, meu señor. Chi têm vostedes á Felina que

ten feito moitas caridades. Caridades d' envergare b'poas, de levare um
pouco de riza e de lus os fogares ches de bretema e delor. Ten quise-
ra que vostedes... (Lipe folando)

Marcia - (A Fico) ; Ah, qué condenado d' home! Ten troques d' acudir non fas
mais qu' estrabare...

Fico - ¡Pro non me dixeches que fusera feis á man direita?

Marcia - Si, mo dixer. ¡E cal é a man direita?

Fico - Esta (Amostrando a sua man direita)

Marcia - Pro esa non é a minha. A minha é esta. (Amostra a sua. Os dous están
enfrente um d' outro)

Fico - Bueno. ¡E que teno en que vere con tua man?

Marcia - ¡Deu que teno que vere con tua?

Fico - ¡A direita é esta!

Marcia - Non, señor: qu' é esta outra!

Fico - ¡Sabes cal é a direita?

Marcia - ¡A qu' en digo!

Fico - ¡Duen che dera!

Marcia - O logo si a que dixechi?

venia, fixo em tempo de mil dias. Foi um inverno mui frio, de muitas neves, e os lobos, onvendo feramente, baixaron ao val. Andaban os labregos cheos de medo. Umla noite mataban os lobos umha equa; outra desficiam umha vaca. Na vispera do Nadal devoraron a umha prete vellina qu'andaba a pedir por os caminos.

Os labregos deronlhes umha batida e pediron oosso can. ¡Umla havia que velo. Coas orelhas tesas, o facinho cheo d'escuma branca, onvendo mais forte qu' os lobos, quando pillaba um era causa de coser e cantar. O lobo desaparecia entre as patas e os dentes de Legal. Non haubo lobo qu' se aguantase tan xiquis um momento. O can parecia um hostrego caendo sobre eles e desficios como si fizesse probes lebres. ¡Non hai fera pra il! Umla somente, si está ceibe, pode no mexetare a senhora e o senhor... e mais eu. Non conhece a ninguém mais. Si de noite se ceibaran, desgraciadino do que pasase o seu rente! (35)

Cladanela - ¡An animal, meu Deus! Vaya, vaya voste também, por si a perca o senhor.

Maruca - Meu, mi ama. Umla - eso qu'a causa non lle valdria nada. Os rapaces soulle do caso do demo e por forte que fosse a dentada ha curare en menos d'umha sendra. Umla - um pouco de nata de leite envibe...

Venceno - Também sabe voste medicina? (36)

Maruca - ¡Non se bulhe, senhor...! Pra non todo o que se sabe... sabere ben. Umla - m'entendo. Meu, mi ama (Maruca pol-a esquerda)

Cladanela - (A Venceno); Ouh! ¡Estou nerviosa! ¡Eres um impudente!

Venceno - ¡Por que?

Cladanela - ¡A que esa tua mania de facere caso à Yela? ¡Pretendere que nos tratemos de ti pra que nos descubram, pra que umha verba impudente tua bote todo a perdere!

Venceno - Pasaria o contrario, Cladanela. Umla - é como podemos nos descobri- re. Umla - Umla, pra mim, esta comedia é um inferno.

Cladanela - ¡Comedia? ¡Umla - quem é o autore d'ela? ¡Quem me fixo casare co iste nome, contra a minha vontade? ¡Ai, Venceno, este sacrificio é mui grande pra as minhas forzas! Umla - non podos casar- garimos d'il; coa sua presencia. Umla - ademais ¡dame pena engra-

riado, porqu' é bon! ; É um crime o qu' estamos facendo! ⁴⁰
Eusebio - ; Bommo ni' alegro de t' ouvirte falar eisi! ; É que me queres
ainda; que merigues querendo!

Madanela - ; Bon toda a minha - y - alma, e a minha vida! ; Bon todo o
meu sangue e o meu amore! Pro me non sonetas á ista
tortura, á ista inferno. Tu queres fixer contigo, irme conti-
go ó cabo do mundo: ispida, tala, probe, maldita... pro con-
tigo... (41)

Eusebio - Non pode ser, Madanela ⁴². Ta sabes que non pode ser. Bando
eu souper qu' Andrés namorárase de ti, fremeu o seu amigo..
Ti sabes qu' a minha fortuna estaba defeita, qu' a deshonra vi-
ria sobre de mim se non podia pagar... ⁴³ ; É non podia! Este
home é rico... Tu sabia que ~~era~~ por meu amore ti eras ca-
pas de todo, do maior sacrificio. Ti sabia qu' era, non somente
a deshonra, qu' era, cicris, pra mim, o presidio, ó que se vira en-
riba... É pesei por todo. Quizer que quixeras á ista home, que
fuxeras querido; que casaras con el. Logo de pronto, co que ti me

mandache, enantes de vir eiqni, juden salvar os peores com-
promissos. ; É falas da tua mágoa! ; É a minha? Por mim, pel-
a minha vontade, sei qu' os teus beijos bicam a outros beijos
que non son os meus; qu' o recendo de tua carne é lus pra
carne d' outros home. Que namentras eu peso noites d' inso-
nio, retorciendome com' un doente, outros home, contigo á sei-
ra, pasa noites d' amore infinito... (Anotece)

Madanela - ; Pois contigo, Eusebio; contigo...! Tu nonbarei a ese home.
Tu me callerei todo ó que ti quieras. Quenderite os pechos d' au-
ro e os allos de lus. Fancite felis, ceibe xa dos teus compromi-
sos, co meu amorino. Quero que ti m' acobices nas noites se-
reas. Bicarei os teus pés, como a minha Santa Madanela
facia con Jesus. Fizei con risa nova pra que ti sonés delicias
na minha risa. Tu non sei que quimaldas farán os meus bra-
ços pra acalentare o teu corpo. Tu non sei que melesche
darei nos meus beijos pra que ti bebas ni' iles todal as doçuras. Tu
non sei ó que sobrei pra que ti duermas ni' un encantamento

eterno, amoldado com um merino pol-as minias cantigas!
Serei a tua amiga, a tua irmãzinha, a tua mãe. Acellerei-
te no meu colo, cando os mágoas da vida te poñan tristeiro.
Haei de rebulir, de choutare, de cantare ~~tantas~~ tantas ledi-
cias qu'a vida será pra ti un paradiso. ¡Boutiga, bousenno, seli-
ños os dous, onde ti queiras, onde ti me mandes...

Eusebio - Si, si, k'as rapaz. ¡Teléasme, Alledanela! ¡Infro com um conda-
nado! Eu non t'ũa medo da deshonra, se non porqu'a deshon-
ra podía apartarme de ti. A mim non m'importaba o presi-
dio, nin lle t'ũa medo. Pero era qu'o presidio significaba a se-
paración, o te non vere, o non sentirme a tua veira, o te
non respirare como te respiro, o non sentir a tua voz alenta-
dora, esa tua armonía enmudecida, que m'emmeiga o corazón.
¡Si, si, quers que fixamos!

Alledanela - ¡Illen, misen como se pón o meu costado! ¡Mina-y-alma!
¡Teño un desexo d'estare contigo á soita! ¡Fai se tanto tempo que
non agozamos da soeda! ¡Il soitas contigo, bousenno, xuntinos, unis xunti-

nos, é d'unha dezura nova que m'agranza mainamente! É como
si o mundo - ¡mira ti qu'o mundo é grande! - estivera nas nosas
mans, entre os teus ollos e os meus ollos. É de beizos á beizos, o
mundo enteiro! ¡De mans á mans, todo o mundo, tam grande!
Do teus ollos áos meus, tan cerquiña os uns dos outros, o infinito
d'unhas verbas sin sonido, que din cousas alentadoras. Do teu corpo
o meu corpo, xuntinos, ben xuntos, un fio invisíble de lus, que pa-
rece que chega hoxe o confín do mundo, e que dis t'ũa d'el,
pra nos atare con lus de sol e lus de luar branquino.

Eusebio - Lus de luar os teus ollos, Alledanela, e lus de lume que m'emmei-
ga. O mundo en ti, en ti soita, e todo o meu mundo na tua
y-alma. Pois jesta noite! É preciso qu' esta noite mesmo...

Alledanela - ¡Fuxa? ¡Oxe?

Eusebio - Non, fuxa, non. Eo, despois; mantém, outro día... Pro esta noite
quero que nos vexamos, qu'estemos soitos, que busquel-o soito de
nos vere...

Alledanela - Eusebio... Fex calma, por dis; non t'afures, todo se pode perder.

Manhã... Outro dia. Lá veremos. O melhor é fugir pra sempre...

Conxenio - Non, non, non pode sere. É nini esposto.

Medanela - ¿Tés medo? ¿Inteste cobarde?

Conxenio - Si, teño medo. Use home ten dreitos sobre ti; pode te reclamar, perseguirte... Tu teño que arreglar os meus asuntos; que son tamén, que poden sere un obstáculo insuperable pra nosa felicidade. ¡Pode sere que te perda pra sempre por este medo de perderte! La ves: eu, sempre tan violento, tan voluntariso, teño que tã calma, cando ardo en fogo; teño que estar tranquilo, cando me consumo...

Medanela - ¡Ellen Conxenio! Pois cala. Todo s'arreglará. La verás como a vida é boa pra nosotros... ¿La pensarei. ¿Tirou sabes ainda do que eu sou capaz por ti! Lá veremos si manhã... Tu tamén quero estar à solas contigo... Pro entre nada esta xente, entre tantos ollos vigilantes: o meu marido, a minha ~~filha~~ fillastra, esos criados idiotas...

Conxenio - ¿Onde vai a tua habitación?

Medanela - No estrado. Pero o estrado, dim pois de que eu me deito, o pechan

con chave.

Conxenio - ¿T'esa chave?

Medanela - Eu a buscarei. ⁽⁴³⁾ (Lela ven pol-a esquerda e queda parada) Ten calma, Conxenio. ¡Non t'apures! ¡Confía en min!

Conxenio - Tu ti confío.

Lela - ¡Ellni ben! ¡Ellni ben! La se trata de ti. La verá o meu pai com'a pequenheira da casa é obedecida por todos e tã a sua influencia. ¡Vigni ven. ¡Papai! ⁽⁴⁶⁾

Andrés - (Lela ven pol-a esquerda) ¿Du'è, Lelina?

Lela - Muita noticia, muita boa noticia; qu'è unha verdadeira sorpresa. ⁽⁴⁷⁾

Andrés - ¿Muita sorpresa?

Lela - Si. Pra que vexas qu'a min faine caso todo o mundo. Medanela y Conxenio trátanse de ti.

Andrés - ¿É certo?

Lela - É tan certo. Acabo d'ouvirlo. ⁽⁴⁸⁾

Andrés - Home, pois déprime ben. (Fico, Lela e Rarmona ven pol-a esquerda)

Fico - La quedou o rapaz, na sua casa, D. Andrés.

Clarissa - Não he ten mal nenqum, señor. B' em pouco de grasa, pasarálle.

Andrés - Buenos, buenos. Si, Puro, abre a verca e qu'entre a xente cando queira. ⁽¹⁾ Vocentras, Clarissa e Ramona, ire alhendando os faros, asína. E ter cuidado con non plantase lume á ningun. ⁽²⁾

Ramona - Está ben; si, señor. *(Man co'a casa e alhendando os faros)*

Lela - Vou vou con Dios. *(Benediccion)*; Anos facere os honores da casa ós paisanos, que tamén son de Dios, meu pai. Primeiros vou a o porzo e asína veno. *(Vaize pol-a direita)*

Andrés - Está ben. *(Vai co'a a casa)*; ¡Madanela!

Madanela - *(Cuidado, Cuxenio)*; Andrés! ⁽¹⁾

Andrés - ¿Non queres ver entrare á os aldeanos?

Madanela - Si, queres. ¿Voté non ven, Cuxenio?

Cuxenio - Vouo voté mande, señora.

Madanela - Pois faga o favore de mi' acompañare. *(Manse Madanela e Cuxenio pol-a esquerda)* ⁽²⁾

Andrés - Pro... ¿non decia Lelina...? ¡Lela!

Lela - *(Vindo pol-a direita)*; Si, tía unha rede qu'estigaba!

Andrés - ¿Non decias qu' Cuxenio e mais elladanda...?

Lela - Si, si; que. Kétoúse de ti. ¡Porqu' mandei eu ⁽³⁾ Lelina a gaita! *(Líntese a gaita e manullo de xente)*; ¡Voume...! *(Vaize, chomando, pol-a esquerda)*

Andrés - Corrita, Lelina... Pro ¿qu' farsa é esta? ¿Iné...? ¡Ouh, non; imposible...! ¡Eu estou todo! ¡Iné pensamento mais estúpido!

(Entran, pol-a esquerda, todos os persoaxes, homes e mulleres d'aldea, gaiteros, rapagas cantando e tocando as conchas. Os faros xa están acesos.)

(Bai o pano, pouco a pouco.)

FIN DO PRIMEIRO AUTO

Auto segundo.

Comedores do pass. 5 jando tres fenestras corridas hasta o charr. A tra-
vés d'elas vese unha balconada de pedra, 17-ô lounge, 10 val, as aldeias e
as montañas. Portas lateraes. O pol-a marçim.

Franco - Deixe-se de trécolas, señorita, e fágame a conta.

Lela - E (Sentada) Pero ¿ por qué queres irte?

Franco - Porque si... e mais por outra cousa.

Lela - ¿ De qué outra cousa?

Franco - Pois por que si, tamén.

Lela - Esa non é razón. Tesme que decires porque te queres marcharse
do pass. ¿ Non estás contento?

Franco - Estou, señorita...

Lela - ¿ O logo? ¿ Cabe parece pouca soldada?

Franco - Non, señorita; é... non.

Lela - Pois ki dirás. Estás ben e ben pagado. ¿ De qué queres, destorces?

Franco - É que non me afago o xenis do señor, de D. Andrés. ¿ Non s'en-
fade, señorita, que vosté, tivo a culpa, feliudome felare. Bando seu o

senhor daba gusto. Era mesmamente um companheiro pra todos. Pro deves de fai tempo eu non sei que deves de mosca lle picou. Os outros home. Todo está mal feito pra él. Pi-le commigo e con Mercedes. A Ramona a tolea cos seus bernos. Non hai traballo que non tena defentos. ¡ Os hostra con voste, señorita, — ¡ con voste! — non é o mesmo de antes!

Lela- Si, eso é certo. Pro non fagas caso. O meu pai é bon, umi bon. Esto pasáalle, xa verás como lle pasará.

Fico- Pro é, señorita, que me fixo unha cousa...

Lela- E i qué che fixo?

Fico- Estaba eu oute, pol-a maná, dándolle brillo ós metás. Cheguen él e, sin culpa ninica, tropeçou co cadearo da limpeza. O chamourme... chamourme unha cousa que non lle paso, señorita, que non lle paso...

Lela- ¿ Foi tan grave, Fico?

Fico- Foi, señorita. Hai cousas que un home — ¡ eu lle sou un home! — non pode admitire. Drens que me chamen bestas, señorita, por-

qu'eu ¡ lle sou unha besta! Pase que me chamen animal, porque, véame, señorita, qu'eu as veles ¡ lle sou un animal! ¡ Si, lo sou, señorita, véame; pro é que seu pai me chaman, ten moito que lle digan!

Lela- Pro... ¿ qué foi?

Fico- Tropezou co cadearo e por pouco da cos fociños no chan. O chamourme... ¡ mire que non m'atrevo, señorita; que se me crasa na garga! O chamourme... ¡ pasaro! — Este pasaro! — dixu. ¡ M-eso, non; señorita! ¡ Que nin canto nin teno das nin queis garga!

Lela- Drens, drens. Tu tamén vovome a incomodare contigo. Eso non val a pena.

Fico- Señorita... ¡ Que si a voste lle chamasen pasaro...!

Lela- ¿ Non é pasaro o roiserial? ¡ O parécete mal que t'acompanen o roiserial? Vaita, vaita a facere a tua obriga... e non seias tan sipe-to.

Fico- Si me chamasen roiserial, non; pero... pasaro...

Lela- Xa está dito. ¿ Non m'obedeles? ¿ Fastreses contra min?

- Franco - Non, senorita; si vote' mo manda... (1)
- Andrés - (Pol-a directa) Eoo, eso: está ben! (Eisi está d'organizada a casa. Os criados de panfles ~~co~~ senoritos. A senorita da casa d'andelles às pra que fagan o que queiran; pra que non fagan, miller dito.
- Lela - ¡Papai! ¡Non seias eisi! ¡dne' tés? ¡dne' de pase!
- Andrés - Nada, nada. ¡Déixame en pas. (A Franco) E ti ¡qué fas ahí, pas-medo? ¡dne' queres? De estás liscando.
- Franco - (De nuní mel deus) Si, si; pexaro, pexaro... (Vaise pol-a esquerda)
- Andrés - ¡dne' vao' romando ese imbecil!
- Lela - ¡Men pai! ¡Ti eres outro! ¡dne' me cambear? ¡Por qué te fixeche eisi, de pronto; ti, qu'eres tam boito?
- Andrés - ¡E no-no sales; no-no sales? ¡dne'eres ti, tamén, sere un pe-soaxe mais da comedia, d'esta farsa estúpida? ¡Ti crês qu'eu non vexo, que non oyo, que non un imbecil?
- Lela - ¡Por qué me dis todas estas cousas? ¡dne' farsa é esa de que ti falas? ¡dne' é o que ves e o que oyes?
- Andrés - ¡Aer non vexo e oírve non oyo. Pro quixera ver e oírve. ¡Aer

- Kan cras que mesmamente quedase cego; ouvir kan forte que quedase xordo! ¡No-no riches!
- Lela - ¡A quén? ¡Bálmate, por dios!
- Andrés - ¡A quén ha ser? ¡A eles! ¡A os dous! ¡Yempre xuntos; sempre xun- tos! ¡Bubrândase de min, diante da mesma miña casa; na mes- ma miña casa! ¡E que ego estaba en' ellais xa encamezo á ver e o dia que vesa cras...!
- Lela - ¡Pósome medo, papai! ¡Teño medo!
- Andrés - ¡M-en tamén! Teño medo de sabere a verdade, toda a verdade, e medo de non sabela. ¡Medo de qu'a mentira seia verda- de e de qu'a verdade seia mentira! M-en quixera, a un mes- mo tempo, qu'o que temos verdade non-a fose e qu'o qu'è, real- mente, mentira... fose verdade, ¡a miña verdade de miña vida! (1)
- Lela - ¡E'ou di' entendo, papai.
- Andrés - Non; non m'entendes nin en tampeno m'entendo. Sei o que non sei... e non sabendo; ¡o sei kan craramente com'a lus do dia! ¡Ti- nas qu' estare chea d'esta sede que m'abraza pra m'entender! ¡Ti-

no nos brétemas mais fudas. Non sei con quen vivo, nin quen me quén, nin quen mi engaña. Excítame, Lela, excítame. N'és- ta casa... n' esta casa hai un ladrón.

Lela-
¡Resis!

Andrés-
Si, excítame. ¡Pol-o menos un ladrón! Ainda non podo deciresi me rouban mais do qu' eu sei je algo que val por todos as cousas xuntas! Excítame. Fáltame alhaxas: as mellores. Sortixas, alfileres de corbata; un fermoso collar... ¡Non te lembras d'aquella sortixa qu' aromellaba unha calaveira, e un solitario en cada ollo?

Lela-
Si, lémbrome ben...

Andrés-
É o derradeiro roubo que me fixeron. Foi unhas días que note a falta das alhaxas. Oxe, unhas; mañán, outra. Mas excellen, excellen as milliores. Nese qu' o ladrón é unha persoa intelixente, que se da conta do mérito das cousas que rouba. O pequeno, o insignificante ó despreza; xa sabe que pouco pode valer!

Lela-
Pro eso, é horribel, papai! ¡Ti non sabes? ¡Non sospeitas?

Andrés-
¡H-en que vou sabere! ¡Que vou sospeitare! ¡E, ademais, que non quixera sospeitare! Porqu' eu perciso creer que vivo entre xentes honradas! Eu non podo sospeitare de ti, da minha mulher, do meu mais interno amigo, dos meus feles aliados. O ineco que non conezo á fondo é Friso. O Friso é un home ordinario, baixo, sin intelixencia capas pra distinguir qu' alhaxas son as mellores.

Lela-
Pro, ¡estas seguro, papai? ¡Non-as tendras n' outro sitio?

Andrés-
Non, non, ¡estou seguro. A chave da caixa a teño eu soito. Oute recordei as alhaxas. A cada unha señailei un sitio. Oxe, pol-a mañán cedo, abrim a caixa. ¡Deixaba con toda a minia- g-alura que non faltara cousa algunha! E a sortixa da calaveira non estaba no seu sitio. ¡Non estaba, tampouco, na caixa! E as demais alhaxas atopábanse revoltas; non onde eu as deixara. Nese qu' estiveron excellentes con cuidado. (10)

Lela-
¡Non me calle na, keta, papai! ¡Iso é imposible, imposible!

Andrés-
¡Pro decia eu! ¡Mais... xa ves: os feitos non engañan. A realidade

é tan forte, tan clara, que non hai dúbida algúndala. ; Eu tamén quixera que fose imposible. Porqu'eu sospeito, ; teno a certidume, millor dito.

Lela - ; é de quén, de quén sospeitas? ; Non decias enantes que non sospeitabas?

Andrés - ; Non, non sospeito: ó vexo creco! ; Pro vexo crecino eiqni dentro (na testa) e denantes qu' o nome saya os meus beizos, quei-maria os beizos e arrincariame a lingua!

Lela - ; Misa, papai, qu' é unni malo sospeitare. Que podes sere insunto. ; Que series ti, tamén, un criminal, si sospeitaras d'algum inocente! ; Misa, papai, qu' eso é unni grave; que xente da casa non pode pere...

Andrés - ; ; ti vés...?

Lela - ; Pro si é que ti dudas da xente da casa? ; ti estás talo! ; ti non sabes ó que dis! ; Ai, qué cabezina, qué cabezina talo! ;olve en ti. Veníste. ; é que non en a ladrona? ; é que poden sere elledanela, Lourenis, os criados? ; Que home, Dios mio; que home!

x
Andrés - ; Si veras que ben me fás! ; Si veras que ledicia ^{inorna} m'entra pol-a-y-alma! ; Eu quixera te creere, manina!

Lela - ; ; ó como que me quixeras creere? ; é que non vés? ; Ouh; eso nonno constato! ; Eu poño a man no lume por todos, por todos. ; Estás talo? ; Abergonate dos teus meus pensamentos, qu' aínda non sei como animan en ti. Eso é unidade d'esprito, papai; eso dis ginstame moi-to. ; Eso é... ser malo! ; N'este fogue todo é limpo, limpiño e car-ro. ; é a ineca mancha é esa vergoneta dúbida tua, que non ten perdón de Dios!

Andrés - ; Si, é certo; non merezo perdón de Dios. Pro é que teno unha espina cravada, com' un feno afiado, no corazón. Ti lembra-te de noite do Apóstol. Ti viche, penso denantes que chegeran os paisanos, que elledanela y-Lourenis tractábase de ti. Pois xa ves: diante de nos, tractábase de voste!

Lela - ; ; é eso chámache a atención? ; A sabes qu' en tracto a elledanela de voste algunhas veces e outras de ti. ; Vamentras un non s'afai... ; é ademais ; todo eso que ten que vexe co roubo e os ladrons? ; é que queres

culpare à Medanda M. Euzenio? Mas, si a culpa é pra se rene!
e não é caso um pecado, papai, que a tua hospitalidade, decote
generosa, a pague - a cabes, miller dito - cámbre sospita amsun-
da?

Andrés - ¡Lelina! ¡Bres un anse! ¡Bres mui boa! Ou non sei que demo
m'atenta e m'ispra estes novos pensamentos. ¹³

Medanela - (Pol-a direita) ¡Estorbo? ¡Podo pasare?

Lela - ¡Ti - sea ves como atrevome a te tratarse de ti - non atorbas
endesamais.

Medanela - ¿Que coidaba que estabades conspirando.

Andrés - ¡Conspirando?

Medanela - Si. Da sei que namentras estades xuntos pai e filla... conspira-
des. Sei que pensades decote en min, na minha felicidade, que vos
preocupades do que mais me gustará, das cousas que mais m'agra-
den...

Andrés - ¿Bre é o qu'os deber.

Medanela - ¡Deber? ¿e o qu'ém fala de deberes? ¡Non che parece, Lelina,

qu'ainda sendo deber en tanto qu'agradecelo. O teu pai é risido e
da poesia quere facere unha obriga.

Lela - ¿Te's razón Bro é que n'il a poesia é natural e cicais o natu-
ral no parecez obriga forzada... ¡digo ben? sent?

Medanela - ¡Letou tan leda! ¡Dintome con' unha mena con gapatóns no-
vos! Este tempo tan fermosino, estos campos tan surrientes, o vo-
so cgarismo, todo faine sentire a minha ánima envolvida en
doqueras insospitadas!... ¡Oh, que cruidade moana sinto entre vo-
sotros!

Andrés - ¡Estás leda, mena? (Dominado pol-as verbas d'ela)

Medanela - ¡Andecanais sentime tan feliz! A ti cho debo, Andrés, qu'eres me
minha vida, unha man mel e branca que m'aparenta cgarimosa

Andrés - ¡Dan es... realmente, pra ti?

Medanela - ¡E por que pregunta o seño? ¡Dúe raro sadel-os homes. Si non
sodes nada na vida d' unha muller que queredes, pedides un ana-
quino: unha soila verba d'espranza vos basta... Si ó tedes todo,
e sodes todo na nosa vida, todo vos parece pouco e pedides mais...

Andrés - E' qu'a n'osa sede é infinita.

Lela - ^{leu} (O vex qui'estorba) Papai... Nemme. Vaisme vet-o xandin...

Madanela - Não, não te vayas. Quero castigare o teu pai. Si nos deixeres soilas, t'ira que lle regalaré o ouvido con novas armonias... Eu cantaria com' um roiserial e o teu pai consideraria qu'era um cativo paspallís... Lela sent velle
Madanela velle velle ella e sent velle velle

Andrés - ¡Madanela...!

Madanela - Non debates de mim esta bela ledicia que sinto. O espirito vos, o do home, é cicateiro e cativo. Vive en tragedia. ¡E-en quero v'vine en eterna cançon! ¡M'ha pouco de verbas de mal humor vos? Pois contra d'elas un pouco de risca franca! ¡M'ha apreicamento forte das v'ras mans, cando apreixam ás nosas? Pois muita carida das nosas ás v'ras, qu'asomella oavidade, moleza de sedas moles! Si vos nos sentim'os a doce poesia do campo, o voso espirito proximo di azina qu'è m'ha t'ira a poesia.

Andrés - ¡Mentira!

Madanela - Si, Andrés. Eu lembro-me do seran d'antante. Foramos ó campo. Vos

atopábam'os na praga da tua finca. Deitá'monos rio adan. En cal de nos xemiam as pontas dos pinos, que teciam coa brisa unha m'ha romanza. Os bandos carballos, preto do rio, eramellaban un exercito de fortes guerreiros. Os auges do rio xemiam a ma cançon nos montana, qu'asomella a rebó da eternidade; tan sempre igual q' eterno é o seu canto! ¡E-en sentim'os tan ben, tan chreia a mim'os - ¡alms de dorura! Celos dixen. E ki - ¡home ó fin e ó felto! - dixecheme qu'era a tranquilidade do corpo, o seu descanso mol, qu'én felto en mim.

-Des-felto - Non sintes calore. T'ateps ben, deitade no espede. O m'ham'io do rio invita ó sono. E po' eso falas de poesia. Pro non trai mais que sensciós materias, eigni; tranquilidade do corpo, priquiza - ¡delicia! ¡Temo que facere teleries á v'rio! ¡T'interne v'ne como t'ia e quero facere v'no ó teu pai! ¡Dianedes qu'a 'el lle parezan teleries; teleries que nos parezan azos de nova vida!

Lela - ^{leu} ¡Si, si, Madanela! ¡Temo que v'ne nos, reichmente, as dorras de casa! ¡Eu rebelame contra a seriedade! ¡Si v'ras cantas veces ten rifado conmigo o meu pai, por nos da n'ossa ledicia! Non qu'ei que me v'nte respida, que corra com' n'oste telina pol-o monte, qu'unde os arbores. Sei

d'umha pena, no mais alto do monte, á que non paleu rubire
os aldeans. Eu, a forza de lle dare, veltas e reveltas, atopei un
xeite de chegare hastra o seu curito. Gremos ki e mais
eu. Estaremos n'ela como n'um trano real e, os nosos pés,
os homes da casa, como vasellos nosos. ¡No, as raias do monte,
co ceo azul por ribe de nosote os homes serios os nosos pés! Papai
collerá froles dos campos e fará co elas un raminho, para darllo á
sua netta. Guxenio, deitado de pachena, baixo o nro trano de
fadas, ollará pra o ceo e murmuraremos o ceo nos sem ellos. ¡Non
queres, papai?

Andrés- Si, si, quero ó que vos outras queredes.

Uladancla- Ta veris, Andrés! Levamos umha vida foça, ¡temos todo o por
nos! (Anostrando a campia) Toda reunido dos campos benditos
pode sere umha ledicia insospetada. ¡Eiqui! Guxenio, que pensará
como nos outras.

Guxenio- (Pol-a esquerda) Póis di, nos dea Dios.

Andrés- ¡Mei b'os dias.

Lela- Bemso perdente umha aposta, Guxenio.

Guxenio- Non lembro...

Uladancla- Si, home, si. Lela desfoiuno pra ver quem rubia á crebre mais auto.

Guxenio- Ah, si: é certo. Non lembraba. *sent a elle?*

Lela- Póis eu lembrarme tod'a noite, ¡teño a seguranga de vencer!

Andrés- Non están ben ises scosos. Bodedes caere, pode o curar umha desgracia...

Lela- ¡Ó ver, Uladancla? Non teñas medo. Por min responde, qu'estou afei-
ta. (A Guxenio) Ta me conecen os paxaros e os niños. As pontas
mais pequenas dos arbores ténienme por amiga interna. Umha
follina basta pra os meus pés. (Andrés e Uladancla fellan aperte) *per*

Guxenio- Por pequena que seia a fella sempre será grande pra ises
peñinos...

Lela- ¡Tote perdeme un gentil principe de conto de fadas. Sempre cortés,
agarrimoso... ¡Guxenio de froles!

Guxenio- Os niños, froles son rosas, muchas á veira do nro scardin, vivente
e aceso.

Lela- Nonvos crene todo...

Eusebio - Eso quixera eu. Dul'as miútas verbas fozen pra voté, e credo.
e'lores, m' Eusebio, todopoderoso, creadore do meu ceo azul e da
minha terra d'ensauo... 77.

Melanda - (Belosa) ¡Eusebio! ¡Por qué non irnos ó xardin? Prems todos.
Andrés e mais eu seremos o xurado calificadoro...

Lela - Por min, agora mesmo. Mais kano qu' Eusebio non queira. En
custias de se decidise, somos mais valentes as mulleres.

Eusebio - En me dou, sin outra cousa, de por vencido. Premuzo, e non
reversamente, ó proba. Son humilde. E como sei qu' endesa-
mais seria capaz das vossas proezas, non quero sin intentar imi-
taros.

Melanda - ¡^{lev.} Vinos ó xardin! Mucha das galinas do quinteiro ten pitinos no-
vos. Quero vela. Quero vere como piziscan os pitos por entre a her-
ba e como a nai foylla meixas, cacareando agarrinosa. ¡Non hai
arrosos com' os d' unha nai!

Maruxa - (Pol-a esquerda) Meu amo. Un señor pregunta por voté.

Andrés - ¡Por min? ¡E' que é?

Maruxa - No no sei, señor. D'estas terras, qu' eu sei, non debe sere.

Andrés - Bueno, bueno. Pois dille que pase. ¡Quien é agudo (Mais Maruxa pol-a esquerda)

Melanda - ¡Humor?

Lela - Bueno. ¡Voté non ven, Eusebio?

Eusebio - Non. ¡E non hei ire? ¡Galinas, pitos, o xardin... e voté - en cel de
todo, voté - é un programa atractivo. (Lela vai cara á porta da di-
reita)

Melanda - (A Eusebio) ¡Non quero que t'esprique tanto con Lela!

Eusebio - (Ki mandácheme; pra que non sospeitaran)

Melanda - (Esta noite terei a chase do estrado. Verémosos.)

Eusebio - (Está ben)

Lela - ¡Vides ou non vides? (Maruxa pol-a dreita Melanda, Lela 7 - Eusebio)

Maruxa - (Pol-a esquerda, con Arando) Pase, señor. (Mais)

Arando - ¡O señor D. Andrés de Pontealeira?

Andrés - Servidore de voté.

Arando - Tanto gusto, señor. Queria de voté que me fixera un favore, o de
me decise unha cousa que m' interesa fundamentalmente.

Andrés - Letou à vosa disposición. Vosté dirá que desía de mim.

Roendo - ¿Vive, eiqui, n' esta casa, D. Eusebio Lavandeira?

Andrés - Si, señor; vive.

Roendo - Muchas gracias, señor. Soy un... amigo d' él, un interno amigo. Muchos sucesos, ... de negocios, movéronme à tomarse à tren e presentarme eiqui, pois ainda que non sabia fixamente si atoparía à Eusebio, como vosté è tan amigo seu, deríame noticias, pol-o menos...

Andrés - Si, pois eiqui vive. Atópase pasando unha temporada con nono. ¿Vosté quere velo?

Roendo - Si, señor; eso è o qu' eu quero.

Andrés - Pois acíña, señor. (Chamando); ¡llaruxa! - ¿Quere vosté vel-o no xardin? Alí estará. ¡llaruxa!

Roendo - Non, señor; prefiro vel-o eiqui. Temos que falar un pouco.

llaruxa - (Pol-a esquerda) ¡Chamaba, señor?

Andrés - Si. Anda, vai ó xardin e dille ao señorito Eusebio que v'era, qu' o agarda eiqui un amigo.

llaruxa - Non acíña. (Vaise pol-o dreita)

Roendo - Muchas gracias, señor.

Andrés - De nada. O fagore non ten mérito algum.

Roendo - Eu agradezo moito a vosa amabilidade.

Andrés - Pode vosté, si qu'ier, agardare à Eusebio. Eu supoño que vos- kedes teríen que falar moito, con calma, e non quero lles estorbare. Ao sabe vosté que tomou posesión da súa casa e basta que seia vosté amigo d' Eusebio... Ao sabe: Andrés de Ponteleira...

Roendo - Repito as gracias, señor. Roendo bexo à vosa disposición.

Andrés - Pois tanto gusto, D. Roendo.

Roendo - Paseo ben, señor. (Vaise Andrés pol-a esquerda) (Roendo alle con curiosidade a habitación. Pasa un momento de tempo. Eusebio ven pol-a direita)

Eusebio - ¿Quién...? (Ademorado e meloso) ¡Ti! ¡Ti eiqui!

Roendo - Si, eu. ¿Non me ves?

Eusebio - ¿Qui me queres? ¿Qui buscas?

Roendo - ¿Non seias tan nipeto, home! Eu veníche con moita

calma. Ra ó ves: voume à sentar. (Sentar-se)

Conxenio - ¡Fala... fala! Acaba d'inducias. ¡Dime todo q'eu quero; vouando!

Proendo - Estás nuni cambado de xenio. Ousero qu'eres outro e non sayo de minia admiración.

Conxenio - ¡Pro que te propós? ¡Dúe me queres?

Proendo - Diante de todo dame o gusto de te chamare canalla...

Conxenio - ¡Proendo!

Proendo - aconséllote que te sentes. Isto aínda non é o prólogo.

Conxenio - ¡Illina que xa me coneces! ¡Dúe non estou disposto à reportare as tuas insurias...!

Proendo - ¡Ti estás disposto à todo, porque che teño nas minias mans. ¡Illina que te conez! Pois foi o mesmo: repito qu'eres un canalle.

Conxenio - Bueno, si: ó son. ¡Terme algo mais que decise?

Proendo - Non é por ahí. Non basta felere e decise! Tu xa sei que nunc insuria mais ou mesmo non che importa. Trátase de felere. ¡O veño à felere!

Conxenio - ¡A felere? ¡E que vas ti felere?

Proendo - Eso é conta minia e non conta tua. E xa que falamos de contas, contas temos que felere.

Conxenio - Pois acaba. ¡Di ó que queres!

Proendo - O señor D. Conxenio Lavandeira, abogado según el di, e bon vivant según din as sentas, y - eu sei...

Conxenio - ¡Das facil-a minia historia?

Proendo - La che dicen qu'ó tamaras con calma. Farei e direi ó qu'eu quera. ¡Eiqui son eu o amo!

Conxenio - ¡Proendo! ¡Illina que me perdes, que xa sabes do qu'eu son capás...

Proendo - Si: xa sei qu'eres madeira d'eserino, dimpois de sere ladrón. Pro conmigo non poder... As cousas que che comprometer non están no meu poder. E si drento d'india honra non estou onde debo estare, un querido amigo meu entregará à un señor nuni amebre, que se chama o Sr. Xuroz... - La vexa que te vas conxeniendo, e, pol-o tanto, proxigo...

O senhor D. Luseno tem um neededeiro don: o don de su-
xestione as xentes. Coas mulheres é um neededeiro tenorio. Elas en-
gastla, as fescing, as volse talas coas suas verbas mainas... Os ho-
mes foi o mesmo... D' unha mulher sinxela como chadanela,
boa, candorosa e cravina, fixo unha mulher ruim, cativa e bre-
tanosa, disputa á todo pol-o amore do seu D. Tan. ; N' é certo?

Luseno - Fala... fala...!

Presente - D' um home como eu, que non era nin lo nin malo, pro
que tampanco quixera ser malo, fixo um roquete... Fixechu de
min um amoral, unha cousa desprezible. Por ti rifei os meus
pais, os roubei, requinte nos tem meus negocios... ; Bueno; esa era
son cousas pasadas! Pro ti me sambache o mellor qu' eu tinha:
chadanela, qu' era a minha esperanza, o meu amore mais forte.
; H- eu a queria tanto, tanto, que che perdono o que me rouba-
ras o seu amore; pro eu non podo esquecer que de a minha
esperanza de redenzon fixechu o desprezo mais ruim! Con a
condenarame pra sempre, na minha conciencia, e sabia que
non tinha redenzon: pro quideba qu'ela, tan pura com'a luz do

sol! podera ser sempre a minha iluzion de pureza, ; que che
quixera á ti, con pere tan monstruoso, era pra min' o de
menos, si me deixabas o de mais: qu'ela, sendo tua, requise
sendo pura e nobre, boa, como era n' outros tempos: sinxela e
ridora e leda e escuriosa: ; Assinche a ma anema! ; E d' unha
ful branca e paleda, como luz de luar, fixechu unha allada
de todo o baixo e rastroso qu' hai no mundo. ; Ta sabes qu' e-
so non ch' o perdono!

Luseno - ; Vin solicito min recente o teu perdón!

Presente - D' iso xa falaremos. Ti coidarias que toda a minha sede de ven-
ganza, todo iste odio infinito que che teno, é cousa de
celos. ; Que pouco sabes de min! ; Habias de ter podere pra
vobela 5 meus brazos e darisame un cedore das minhas i-
lusiones. Esa mulher xa non é aquela. Chala como a fixe-
chu, pol-o amore que che ten, ainda tinha unha verti - ; ela,
que perdere Nadid-as vertudes! - Boa malo, pro ti, mais era
francamente, sinceramente mala. Ineriete d' un xesto oxerco,
estripido q' escravo, pro non se recataba do teu amore. ; E a-

para a fixeche hipocrita. Do mais mau da sua vida, qu'era o amore por ti, fixeche a sua insee lus, e apogêchela. Oxe o seu lume xeme, e vacila e treme, condemnado à tel-a oculto, do certo mais vergonoso.

Conxenio - todo isto está ben pra' um melodrama.

Praxendo - ¡Non seias cirivico! ou non teño porque che decire da ferida sangrante de minha-y-alma! Pro si teño que che decire qu'hei de che cobrere elle por elle e dente por dente. En consentim, e puden vitato, o engano en que fixechedes caere à Ponte-leira: à iste bô home xeneroso, de quen te bulhas na ma propia casa. ¡Pro non quixen! Inxen sabere vosta onde chegabas. Vin como ~~te~~ te fixeche amigo d'iste home; como cò o teu certo d'embuscare às xentes, faciaste o seu amigo mais intimo; como prensache leval-o à veira de Medanela, ¡còmo veuse todo pol-o seu encantamento! - ¡y-eso que non coñecía o seu supremo encantamento de pureza virxinal! - como Ponte-leira, quicado por ti, facia unha vida bretemosa, no

mundo galante, e como, pouco á pouco, Medanela é foi embrenxando, toleando, ausorrendo, estruxando. Medanela tinha o festigo natural que d'ela surdia e ti fixeche qu'enfeitigara con mentiras dos seus ollos à iste home honrado; ela tinha unha armonia mistica na sua voz, e ti fixeche qu'a ma armonia fore unisica endianada pra endianare à Ponte-leira; dos seus beijos, feitos pra a verdade, fixeche veneno de cobrega qu'emponzoñou à ise home...

Conxenio - ¡Pódese sabere vosta onde queres chegare? ¡Estante reportando e ademirame de que non che teña desfeito nos mynas mans! Escríteste e ainda non sei como che teño escriptado. ¡Vístete diante de min e paréceme que te non vezo! ¡Pódese sabere que queres de min? ¡Pódese sabere como chegache vosta eiqui?

Praxendo - De ti' quero... quero torturante, afrixente, cuspiante, escarvizante. Cheghei vosta eiqui quicado por elle, por Medanela. Onde ela estivera tinha qu'estar ti. ¡Non por qu'a queiras - ¡que vas que- rer! - senon porqu' carnaza de onde podas sacare moito mello!

Genxenio - Ben. Sei qu'estou nas tuas mans y-ess qu'incoro que medos
tês pra me dominare. Pois dime que xerêis de suporir tes-
me guardado. Tu fazei ò que queiras... sent 1

Rozendo - ; Gora um tripicita teio cartas tuas à clledanela, e cartas d'e-
la pra ti. As remtachedes, davantis do casamento, y-ell... eu; as
roubei! ; Gora a minha vengança! Sei que con elas ti serás
toda a vida - ; y-ess que toda a tua vida non val nada! -
o meu erro... Podesme matare um dia, que xa sei que
non t'amedrenta um crime, ... pro tamem sei qu'eres cobar-
de e que t'elle medo ò presidio... Non à vivire à tua conta.
Non m'importa iste auto de cinismo. Diante dos teus ellos
terás decote o fantasma do grilete. E namentras eu, gozando-
me na minha vengança, vivisei de ti, fazei de ti todo ò man
despreziabile. Percisarás roubar, enganare a todo o mundo, pra
satisfacere os meus caprichos. E terminará, sim qu'eu faga na-
da por elo, c'uma cadeia nos pés e unhas esposas nas mans. Per-
qu'eu percisso dinheiro e teme que me dare dinheiro.

Genxenio - No-no teio. Fai ò que queiras, pro no-no teio. lev.

Rozendo - Poh, beh; bobadas tuas, menino. Xa che conego fai tempo.

Genxenio - Trisoché ...

Rozendo - Ben, ben. i No-no tês? Pois donne por satisfeito. Vouhe crece que
no-no tês.

Genxenio - Non; no-no teio. i De onde eu iba quitalo?

Rozendo - Briocho, hom; crecho. Pro... si no-no tês... si no-no tês...; ò roubas!
; E perciso qu'ò roubes! O tempo vai correndo. Agardamme. Ti pasada
mucha honra dendes qu'eu deixei ò meu companheiro, non levo cartas,
xa sabes ò que sucederá. Aguarda o Sr. Tréz...

Genxenio - Rozendo... ; Pol-o que mais queres! Non teio um centimo. Ti
queres perderme. ; Pol-a boa amizade que me tiveche.

Rozendo - (ba relô na man) Ou donne cinco minutos pra que busquel-os cartas

Genxenio - ; Duh! ; Non salirá vivo d'equi!

Rozendo - Non m'importa. Vengame ò mesmo. Estou completamente tran-
quilo. E ademais ti non t'astreses... ; Separarte ti de clledanela
e d'ista vida congelada!

Euzenio - Pois non tenho dinheiro! ; No-no tenho! Agarda hastaa manhañ.
Tu daresthe algo que valle dinheiro, muito dinheiro. Pro agarda
da nostra manhañ.

Proendo - (ollando e reló) Ra vai pasode preto d'um momento.

Euzenio - (Resistendo os seus petos, axtredissimo) idne' coidas ti que va-
lera iste alfiler? (Dindollo)

Proendo - (bellendo) Pouco. Tres ou catro mil reis. Non me basta.

Euzenio - ; d'este collar? (Dindollo)

Proendo - (bellendo) ; Este collar? Ra sabes que non presta. Muitos oito
mil reis. Pro... non me basta.

Euzenio - ; O collar?

Proendo - Quero decise que non me bastam as duas cousas xuntas.

Euzenio - ; d'esta sortixa? (Dindolla)

Proendo - (bellendo) ; Boa chaza, homi! ; É muita manifica sortixa. Bonita
calaveira. Os solitarios dos olhos non son malos.

Euzenio - ; O yistache?

Proendo - Valera muitos doz mil pesetas. Poida que mais. ; do pouco bon que

tenho visto. ; non m'está mal no dedo. Um pouco grande... Pro... non
me basta.

Euzenio - Pois non tenho mais. ; ^{quella hanta e hanta acci e fora} Fai de mim o que queres, pro non tenho mais!

Proendo - Fixate ben. Resistra os petos.

Euzenio - Non, non; non tenho mais. Vaita, vaita por Dios. Leva todo eso. Ra
nos veremos. Ra me darei todo o que pexises.

Proendo - Ben, ben. Pro... ; volverei, eh, si ti non me buscas!

Euzenio - Buscareite, hom, buscareite. ; Uho xuro con toda a minha y-alma!
; y-endesamais xurei con tanta verdade! ; Ra dho veio que te bus-
carei... e no ateparemos!

Proendo - Bah, valentias tuas... Averte que desfogare e non ten nada de per-
ticular. Estás doente.

Euzenio - Prepche que te vayas, Proendo! Vaita. ; Ra nos veremos!

Proendo - Linto muito o biberche deda iste pequeno disgusto. Ton contratempos,
hom, que non se poden evitare. ; non se d'outra botame por
ladión, ; porqu'en supario que todo o que me diches é roubado! Tu de-
mostroas axina, quem era o ladión, ^{verdadeiro} Ra sabes, ; eh! ; Volverei.

Custodio - Está bem. Agora...; deixame!
Prozendo - ; Ah! ; Não t'esqueças d'umha cousa;
Custodio - ; É de cal?
Prozendo - De me pôrre os pés de Madanela. O divino non está recido co humano e se sabes que sou ben educado. (Moise *pal-a esquerda*)
Custodio - (*Desesperado*) ; Ah! ; Estão perdido! ; É preciso q'eu mate a este home, q' o desfaço, q' o inutilizo...! sent?
Lela - (*Pal-a direita*) ; Queido Custodio! ; De se foi o seu amigo?
Custodio - Si, se se foi. Se foi agora mesmo.
Lela - ; É por qué, sendo tan amigo seu, no-no invitou a se queda-re com nosco oxe?
Custodio - Pois mire, non cair. Ten razão. Pro... agora se foi.
Lela - Parece q' está voté disquietado...
Custodio - ; Ou? Não, non é certo; ; Undexamos atepime tan ledo!
Lela - Pois en xuraria... ; Algum pequeno contratempo nos negocios?
Custodio - Si, eso: um pequeno contratempo nos negocios. Pro; non val nada!
Lela - ; Alegrome muito! ; Escramasi eu teio um verddeiro intres porque

vosté seia feliz!
Custodio - ; Voté...? ; Que voté têm intres... por mim? ; Pois fai mal, umi mal!
Lela - ; É porque voids deber estimare os amigos. É voté j' é tan bo amigo nos!
Custodio - ; Ou? ; Ou se non sei o que sou! ; Ou sou umha besta, umha besta ferida e acoralada, chea de medo aos seus perseguidores!
Lela - Pro... ; que di este home...! ; Banté! ; Os malditos negocios! Pro; i' proibre q' os negocios lles ruben a vostedes, os homes, toda serenidade?
Custodio - ; Que dixer; que dixer en...?
Lela - ; Ili, que gracioso, minha trai! ; Nunca enfurecunare con voste! ; de modo q' os negocios non primeiros q' os amigos? ; Que veno eu, con serbas d'amistade, xunto a voté e voste, en troques de atenderme, non sabe o que di?
Custodio - Perdõreme, Lelina. É que se trata d'um negocio umi importan-te, quizeres do mais importante de minha vida!
Lela - ; Ou se é serio; se é cousa grave. ; E en n'eso non podo nin quero nin sei meterme. Pro... ; todo anquerise, Custodio! ; Não hai que desmayare...!

Euzenio - ¡Non, non hai que desmayare! ¡M-en non desmayo nin desmayarei! ¡Lortareis con todas as minhas forzas! Por morto que fagan non m'a quitarán, non me separarán d'ela...

Lela - ¡Euzenio! ¡Por Dios! ¡dñe di? ¡dñen é ela, por Dios...

Euzenio - ¡Ela...? ¡Ela? ¡Ela é...! ¡O voste, Lelina, voste!

Lela - (Bon ledore) Euzenio. (Bon delore) ¡Euzenio! Pro... ¡Ai, minha naciña que non sei o que me pasa! ¡O quen quere separalo de min!

Euzenio - (Estripidamente) ¡De voste? ¡De voste? ¡Todos! ¡Eles! ¡Onde vai Madanela? ¡Onde está Madanela?

Lela - Non sei... ¡Madanela? ¡Non sei!

Euzenio - (Vendo vire à Madanela p^o-a dreita. Bon todo a-y-alina) ¡Madanela!

Madanela - ¡dñe pasa! ¡dñe teis? ¡dñe ten... voste, Euzenio?

Euzenio - ¡Nada, nada! De felaremos. Perciso vire, lus; apogome eiqni. (Vaise correndo p^o-a esquerda)

Madanela - Pro? ¡que ten Euzenio, Lela?

Lela - ¡Non sei, minha amiguinha! ¡Estou tan dorida! ¡Lintome tan dorida!

Madanela - ¡Dorida ki?

Lela - ¡Si, Madanela... Non sei que misterio novo adonouse do meu corazón. Euzenio ¡sabes? di que lle van mal os negocios, que s'atopa desesperado, qu'o queren separare de nosotras... de min...

Madanela - ¡De ki? (Píndase históricamente) ¡O que ll'importas ki a Euzenio?

Lela - ¡Eu? ¡Eu... non sei. ¡Pro mo dixo d'unha maneira...!

Madanela - (Impaciente) Nonne. (¡dñe pasará, meu Dios!) Non ¡a vere si o atopo e qu'è o que lle pasa. (Vaise p^o-a esquerda)

Lela - ¡Ai, minha naciña, ^{está medando} qu'estou ferida, que me sinto magada! ¡Pal do recumbiño en que che teño, pra m'acolestare normalmente, minha nai! ¡Nai, minha naciña, que non sei o que sinto en min, que perciso de ti e do teu colino! ¡Molho brazos que m'apreñen, que non sei o que me pasa! (Passa) Todo está lido, a campia morri con' unha menina soiba. Pro n'ista casa... N'ista casa... O meu pai, magado. Euzenio... ¡dñe lle pasará a Euzenio, minha nai! Madanela... ¡Out, esa muller! ¡Eu non sei que ten esa muller!

Marcos - (Pol-a esquerda) ; Senhorita! ; Senhorita Lela! ; E non é haura
xa de scantare, senhorita? Pro... ; e qu' lle pasa? ; Esti tris-
teina, acorada! ; Esta casa é un demo, senhorita, dendes de fai tem-
po! Todo o mundo, n'ela, anda revoltu. Bando vinda do xardin
atepei, na escaleira, o seu pai. Mirame coma un tolo, d' un
xeito que mesmamente deume medo e friu. E fuxille como
un condenado, berrando pol-o xardin. D. Eusebio iba ta-
mén pra baixo... correndo.

Lela - ; D. Eusebio...?

Marcos - Si, senhorita. E a señora - a ma medrasta ; sabe? - atoupeame
e, c'imbros ellos feito de lume, perquitarame por D. Eusebio.
Agora chego eiqui e a vexo á voste, miña menina, d' iste
xeito. ; Levame o diario senon estamos emueigados!

Lela - ; E ti nés, Marcos...?

Marcos - ; E non heá nés, senhorita? ; E quen diario sería...? ; Ai, meu
Dios, que se caigo, senhorita Lela! ; A donxina! ; Voste non se
lembra, miña penlúa? ; Non se lembra de qu' a viú? ; Pois foi ela,

foi ela! ; Hai que lle facere o exorsuro, senhorita. ; Pol-a sua nai,
non o esquezga, qu' endesamais non eiri a casa!

Lela - ; A donxina? ; Lu

Marcos - ; Vel-ahi ven a señora.

Melanda - (Pol-a esquerda) ; Non richedes á Eusebio?

Marcos - Non, señora. Da lle dixen qu' iba pra o xardin.

Melanda - ; Ben. Pois bisques. Diglle qu' o agardo na sala, qu' é preciso que
me vosa.

Marcos - ; Está ben, señora. Buscareino. (Vaise pol-a esquerda)

Lela - (Bon intencion) ; Díe tás, Melanda?

Melanda - ; Eri? ; Nada! ; Da vez que leda estou ; Ah! ; Mira; doime un pouco
a cabeza ; e sabes? ; Pro estou mui tranquila, mui tranquila. Vou-
me o meu cuarto... ; Si ven Eusebio que m' avisen, saldrei o es-
trado... ; ; Entendiche?

Lela - (Bon convencemento) ; Si; entendin... (Vaise Melanda, pol-a direita)
; A donxina? ; Non, ela! ; O sexo varo, miña raicinha! (Pausa.
Tráxicamente, con muita calma, coma ollando o louce H - en No

mini baixa)

Donosina,

bonitina,

garidina,

invante para a tua casina!

qu'è casina,

bonitina,

ii deixa a minha!!,

ii qu'è feiza!!...

(vai o passo, mini lentamente)

EIN* DO SEGUNDO*AUTO

Auto terceiro.

A mesma decoração do prólogo. No centro uma mesinha, alumada
por um quinquê, com pantalla. À redor d'ela, sentados, André, Dr.
Barra e Euzênio, segurando o trezillo. André à direita d'Euzênio.
À o piano, que estará aberto, sentada, Melanele, repesando papéis de
música. À sua veira de pé, Lela. Um sofá à esquerda.

Dr. Barra - (A Euzênio) Está votê muni desgraçado ista noite. É iste o
terceiro codillo que lle dou.

Euzênio - (Buzcando as cartas) Ou teris rachas no xogo.

Dr. Barra - Pois se sabe votê qu'o qu'ê desgraçado no xogo...

André - Si, é certo. Euzênio é muni afeturado, pro muni afeturado n' amores.

Dr. Barra - Nada pôdese decire. Se sabe votê, Dr. André, qu'os demadeiros
serim os primeiros.

Euzênio - (Que pi dando cartas) Pois está votê trebucado, Dr. Barra. Sou, sim
dubida, um verdadeiro desgraçado en custios d' amor.

André - Ou passô.

Dr. Bura - Pois eu sougo.

Melamed - Fés ei qui um maravilhoso archivo de musica. Beethoven, completo. Guaseque todo o de Mozart. As divindades de Bach...

Lela - Pois eu dou eso, todo eso, por unha soa cauzón rosa. Fai falla o mago qu'esperte, pra o mundo do arte, todo o mundo de xurdia poesia qu'hai na musica do noso pobo.

Melamed - Pois eu son de Beethoven. Tanto o quero e o sinto, parece-me tan cara a súa musica, que teño dudedo moitas veces - de ser certo o que din os espiritistas - si en terei sido, n'outra vida, o mesmo Beethoven.

Dr. Bura - (Os xogadores) Bon permiso... Despiritismo, senora, e' causa do diablo. (Liquen xugando) Isto non quere decir que seia causa mala, pois o diablo, pra no enganarse, as veces fai cousas - non dicei boas - pro si sorprendentes. Anigáves, si, a súa arena pra, n'outro tempo, unha arena xemela do grande universo. E duem sabe a verdade?

Andrei - ¡A verdade! ¡Vosté coide, Sr. Bura, que non e' posible saber a verdade?

Sr. Bura - Toda enteira, non. Anaguiño d'ela, si. O que pasa, meu señor, e' qu'as veces un anaco da verdade a coidamos a verdade enteira.

Cenceno - Codillo, Sr. Bura. Desquiteime.

Sr. Bura - O diablo da conversa meo fixo. Desquideime. En delin lle poñere o rei de bastos.

Andrei - Esa era a angada, pro de parte non podic se libere.

Cenceno - Desquere-me o xogo pra maniar...

Andrei - Por min...

Lela - Estan pensando, Sr. Bura... ¡Vosté cre' nos mortos?

Sr. Bura - ¡Como si creis nos mortos?

Lela - Duem decine si cre' na súa presenza, en que podan nos dirixiren, nos alentaren, conviriren con noso...?

Dr. Bura - ¡Oh, repaze, repaza! Pois non te metes ki en poucas enfunduras! De che teo dito qu'eu creis en todo... menos no pecado. ¡En que sei, minha neta! Pergiantallo o teu pai, qu' e' home de mundo.

Andrés - Você, Sr. Bura, é home de fé e a fé será dona do mundo.

Sr. Bura - Pois... eu não sei, não sei que lhe deire. Houbo aqui, na paróquia, um enterramento que moveu umi vellho. Era um petruccio sinxelo, bô, home de gran coração. Y-el dizi-me que, muitas veces, ten visto os mortos. Non les tinha medo. Falaba d'elles como de bôs amigos. Os veces chegaba à minha casa e decia-me: - Sr. Bura, hai que fazer umha missa p'ra a intenção do Fulano... Sei que pensa, não s'atopa à porta na sua casa. - E decia-me com tal seriedade e com um aquet, q'eu creia...

Aldeaneta - Logo: você, não?

Sr. Bura - Breio... q'el creia, q'el realmente via os mortos. Os via, si; pro não sei si os via p'ra a me fé, ou p'ra que, verdadeiramente, os mortos andam, f'ra os trasgos, p'ra o mundo ediante...

Lela - Porque medo, Sr. Bura.

Sr. Bura - Pois não tenha medo, nenhuma. O novo enterramento não hi-

ria medo q'era p'ra q'is vello cimiterio não ponha medo a ninguém. Atopábase dentro das ruínas d'um vello templo gótico, do que se conservaban, ainda, os arcos oxivales, postos em pé por um verdadeiro milagre d'equilibrio. Por as noites a luz entraba no cimiterio como na sua casa e todo f'lebe ali de calma, d'esperimo, de p'acidez. Multa vez, fui d'isto de auro, ven à paróquia um gran amigo meu. Era cego e tocaba o violim. Por a noite - el o quixo - fomos ô cimiterio. Era noite de luar cracino. Vi-se ô loude o mare com um espello de prata. Por a dia f'lera muita calore, pois nos atopávamos no mes da Virxe. E o meu amigo, na mede de feiticaria da noite, encançou a tocar o seu violim. Primeiro um montonho de blapim; dimpois muita romanga descariada. Tu sentia-me como bomacho d'angunia, pro d'umha angunia maina. E lembrarei aquela noite como umha das mais sercas da minha vida...

Lela - (Bernardo, histéricamente, constado) Ai!

Andrés - ¿Dónde está?

Dr. Bura - ¿Dónde está, Selina?

Lela - ¡Ay, no sé, no sé! Sentí un cosquillo en la mano que me tocaba en la frente; como un relámpago que me traspasa los sentidos...

Andrés - ¿Estás mala, mamá?

Concepción - No se puede hacer de estas cosas delante de mujeres.

Lela - (Abrazando a sus papá) ¡Mamá papá! ¡Mamá papá! ¡No fui nada, mamá! Sentí un cosquillo en la mano...

Andrés - Mamá, mamá. ¿Estás muy nerviosa?

Medaneta - ¿Sí? ¿Dónde me puse como esta mañana? (Abrazando a Concepción) (Debaixo da tampa do piano tés a chave)

Lela - ¡No, no fui nada, mamá papá! De pura nerviosidad que va a peser algo, que me van a hacer algo.

Andrés - ¿A mí? ¿No sé, Selina?

Dr. Bura - Pero Lela, por Dios. ¿No me da vergüenza de ser así?

Concepción - (Bellando a chave debaixo da tampa do piano) (¿Está?)

Medaneta - (¿Sí?)

Lela - ¡Pero no me creen, no me creen! ¡Pero en lo voy a hacer! ¡Y es que lo danos que de iban hacer se los hicieron!

Andrés - Vaya, vaya, que me van a incomodar contigo, mamá.

Medaneta - ¡Ay, qué tentaciones, Lela! ¡Pareces pava!

Dr. Bura - ¿Es culpa a tener en. ¡Vaya por Dios! No quise hacer un mal a lo fíen.

Andrés - No le haga caso, Dr. Bura. Esto es cosa de nervios, nada más. ¡Pasadme!

Lela - Sí, mamá pesando. ¿Dónde me sentí, mamá?

Concepción - ¿Está ya tranquila?

Lela - Sí, ya está tranquila. Perdóneme. ¡Por algo me llaman Lela! Es por la misma causa pasadme un mal rato. Pero ¿por qué seré así?

Dr. Bura - El principal es que se me pasara a prima. Si no debes te preocupare de nada.

Lela - Pero por ustedes a mí. ¿Perdóneme, mamá? ¿Perdóneme?

Andrés - Estás perdonada. E imos seguir a nosa veladina.
Melanella - A nosa velada xa está interrompida. Non hebreis gusto nin
tranquilidade suficiente pra seguir depertrando con' amigos.
Conxenio - ¡Balde! ¡Non amides?
Andrés - ¿Que é?
Sr. Buro - Ahu caní qu' ameo.
Melanella - Osanella un copiro.
Lela - ¡Sinto medo outra vez, pepai! ¡Dí' ameo mais triste! ¡Parece
un cinema en pena, que se queixa!
Conxenio - Amoa con' un dente!
Andrés - ¿O o noso caní o Leyal. ¡Dí' lle pasará?
Sr. Buro - Namo. A noite está pra muto. Nin qu' o caní assistira a
nosa conversa.
Lela - ¡Bómo se laya, polino!
Melanella - ¡Dí' ameo mais triste! ¡Por friaxe nos ossos! ¡Andrés, por Dios,
que fagan calar ese caní.
Andrés - ¡Balde! ¡Dí' amee!

Conxenio - Pois váya un furto. Amutare ás mulleres.
Andrés - (Chamando) ¡Maruca! ¡Maruca! Agora ó ferir calar. ¡Balde
nosentros!
Lela - ¡Non amides como xeme? ¡Dí' tristeiro é o seu ameo!
Maruca - (Pol-o fondo) ¡Chamaba, senor!
Andrés - Si. ¡Non ameo o caní? Pois baixa ó xardin e ceibar. Fai un-
has noites que non quere estar preso. Beibando, calará.
Maruca - ¡Polino! ¡O caní non fai dano á ninguen! Ninguen ten de
pasare pol-a finca, pois atópase pechada a verxa, e pode estar
ceibe o Leyal. ¡Casi non ameará!
Melanella - Pois vai axina. (A Melanella) ¡Estás satisfeita? (Aíse Maruca)
Melanella - Si, si. (Agora) ¡Por qué non queres que calar?
Andrés - Non sei, non sei. Porque hai en mim, quizaves, un ameo inte-
mo, n' un recuncho da minha cinema, e pereciame o ameo
do caní... unha armonía cos meus sentenamentos.
Lela - ¡Ainda sigue ameoando! ¡Dí' nervosa estar!
Conxenio - Acougue, delinxa. São cousas dos animas. Eso non val nada.

Que voste está desacomodada e todo lle parece sobre-
natural.

Lela - ¡Todo! ¡Díctome tan fora de mim! ¡Como si m'arrinca-
ran de mim mesma e unha forza misteriosa leváre-
me pol-os aires, en âas invisibles!

Andrés - Ra calou o can.

Mr. Lema - Si, Ra calou. *(Mu pouco de silencio)*

Lela - Dame agora mais medo iste silencio. Parece que no aire
hai unha friese... *(Silencio longo, un tempo. Todo calou e coo
Aestas baixas allan pra o chan)*

Medaneta - *(Solayando)* ¡Ai!

Lela - *(Solayando)* ¡Ai!

Mr. Lema - Bueno, nome. Pola culpa de minha conversa todos estamos arripados.

Andrés - Ou o acompañarei, Sr. Lema.

Mr. Lema - Non, de ningún xeito. Behanarei a Clarusa por mor do
can, non vaxa a facer conmigo unha felctria. Ela acom-
pañame.

Andrés - Como voste queira.

Sr. Lema - Bueno, señores, boas noites que descausen tranquilinos. O so-
no evanirá todos os maus pensamentos do seu pensamento.

(A Medaneta) Señora...

Medaneta - Voste descause, Sr. Lema.

Sr. Lema - Adios, Delina. Perdoname. A mim si que tes que me per-
donare. Pol-a minha culpa...

Lela - Non foi nada, Sr. Lema. Ra está ben.

Andrés - Adios, Sr. Lema. Boas noites.

Clarusa - *(Pol-o fondo)* Ra ceibe o can, señor. Saltaba com' un tolo, cheo
de ledicia. ¡Hai mendhare o Sr. Lema?

Sr. Lema - Si, nome.

Clarusa - Pois incli cando voste, senon o can...

Sr. Lema - Adios, etc... Descansade ben. *(Añase Clarusa e o Sr. Lema)*

Medaneta - ¡Estou cansadina! Nome pra o leito.

Consensio - Si, é hora de se retirar.

Andrés - ¡Ti non te deitas, Delina?

Lela - Si, também eu voume pra o leito.

Eusebio - Boas noites e desca amanhã.

Lela - Boas noites, Eusebio.

Eusebio - Adios. O non soue con causas de medo. A noite é de luar cravão, boa pra pensamentos de ledicia. Adios, Andrés. Oltra... amanhã, Madanela.

Madanela - Adios. Oltra... amanhã. *(Vaise Eusebio pel-o fundo)*

Lela - Papai. Voume deitar. Dame um biquinho. Dizeille a Maura que durma no meu quarto, pois soila teria medo.

Andrés - Adios, vena. Descansa ben. *(Vaise Lela pel-o fundo)*

Madanela - *(Bansa. Andrés vai conta ela. Vai um resto de despois e vai marchare)*
i Vante, Andrés?

Andrés - *(Bansco)* Si. Voume. i Dne queres?

Madanela - Nada. i Por qué non estás conigo um pouco?

Andrés - i Dueres, realmente, que che faça companhia?

Madanela - Si non - o quixera non dus dias.

Andrés - Madanela... i Du'eres pra mim o inferno e o ceo ó mesmo tempo!

i Du'eres se non sei si eres o diabo ou si eres um anjo! i Du'eres non sei se ri di' esmagigare entre as minhas mãos ou si che collere no meus braços pra ch'apreixare contra o meu coração! i Madanela... que ouso com' um doente!

Madanela - Pro i qué quês decire todo esto? Non ch' entendo. i Por qué, falando-me con verbas d'amore, folesme, ó mesmo tempo, con verbas d'odio?

Andrés - Porque amote e ódiote a um mesmo tempo. Porque queres tanto que se non sei si também a xerreira que che teño é agerimo. Porque estando cheo de odio pra ti, se non sei, tampoco, si a minha xerreira é degra infinita.

Madanela - i Andrés! i Undesamais feliciteme d'iste xeito! i Dne tei? i Dne che pase?

Andrés - *(Apreixando-se)* i Non o sei! Olame no meus ollos. Dame os teus ollos. Si. Olame frente a frente e cara a cara. i Dne dis?

Madanela - i Nada! i Nada... é todo! Du' o fundo dos teus ollos é com' minha

aberta de pas. In'o fondo dos teus ollos é tan sereno y-está tan
lucido de dorura qu'asomella a dorura mesma.

Andrés - Bicamente. Dame os teus beizos. ¿dúe dis agora?

Melancela - In'os teus beizos son volvoreta do desexo e queimanse no
lume dos meus beizos.

Andrés - Apréscame. Apréscame recamente e deixa que t'apreide. ¿dúe
dis, Melancela?

Melancela - In' aínda qu'eres forte, e a forza dos teus brazos é brutal, des-
faise no meu corpo, e asomella agarimo d' unha manci-
na agarimosa.

Andrés - ¡llintes!

Melancela - Pior pra ti. ¿dúeres qu' os teus ollos non seian doces? ¿dúe os
teus beizos non seian volvoreta? ¿dúe en t'roques d'agarimo... os
teus brazos centarume bestichmente?

Andrés - Llintes, mintes. Ti non ves dorura nos meus ollos. Ó que ves n'i-
les é tan moroso que che pon medo na-y-alma. Ti non ves
desexo nos meus beizos, senon maldición. ~~Os~~ meus brazos,

carrias de morte...

Melancela - ¿De morte? ¿e quen pensa na morte, meu Andrés, meu
Andrésino? (*Desprezando toda a súa feminilidade*) ¿dúe talino eres!
Eu non sei que mesmo pensamento anixian en ti. Pro sei
que en min todol-os meus pensamentos son brancos e pu-
ros como a neve das montañas. ¿dúe sintome tan felis de teu
rente! Olira. Dame as tuas mans: eiri (*Colleluntas*) son as mans
que m'encaminaron na vida, que m'agarraban, que me
ponen leda. Estes dedeiros os teño bicado moitas veces e os hei
de bicare moitas, aínda. Chei de facere, como aos nervos, so-
gos os dedeiros e direiche qu'este canton un ovino, qu'este é
probou... ¿parezo unha vena, verdade? Pro é que sentíndote tan
forte e sentíndome tan debile á tua veira, paréceme que son
com'a tua fillina, que non unha piccina rebuliceira...

Andrés - ¡Melancela! ¿Non veñas con meirasas! ¿Non felis de mina for-
teza! ¿A forte eres ti! Atáscame de pés e mans pol-o amore que
por ti sinto. ¿terme talino, miña vena! ¡Melancela! ¿tirame

que me queres! ; Que non m'enganas!
Madelena - ; Que t'hi enganou? ; Andres! ; Aldreixasme! Pro... che perdono.
Che perdono porque ti tamén eres un nen. E ademais
porque o non te perdouare seria mágoa pra min.
Andres - Non sei que che decise. Son-o teu dono q-eres ti, realmen-
te, a minha dona. Quero sere forte contigo e non con'un
probe bimbio, que ti dobregas á tua vontade. Hai mo-
mentos en que teño a seguranga absoluta de que m' en-
ganás, de que eres feble e mentireira. Pro de pronto, teño
vergenza dos meus pensamentos e coído que cada un d'e-
les é unha insensia imperdonable pra ti. ; Ou quillera sa-
ber a verdade, toda a verdade! ; Aínda q' a verdade fose un
coitelo que me desfixera as entranas! ; Mito millor. a
ferida sangrante, debrosa, q' ista dilida infernal que m' em-
bruxa feramente! ; Ou pedras que me baten no cráneo os
meus pensamentos, agullas que me fíren a carne, flechas que
m' aguilhoan os sesos...!

Madelena - Pero é que me queres, meu Andres! ; Que me queres moito!

Andres - ; Moito!

Madelena - É que se non me quixeras a minha vida seria pra ti in-
diferente. Pro é tan forte o teu amore, que t'és medo de
q' o meu non seia tan forte como o teu. ; Ti non sabes da
dureza do teu? Pois eisi é o meu espirito pra o teu amore:
firme e forte será decote.

Andres - ; Non m'enganas, Madelena?

Madelena - ; Andres! ; Aldreixasme! Ou xa non debia falar mais d'iste
assunto contigo. ; Sou unha muller, Andres! ; A tua muller!
Ti, o fin e o fello, eres home, e como tal nido, bestial, do-
minadore. ; Ai, Dios mio! Que sempre a nosa forteza ten de sere
tormenteira que nos desfeje! ; Meu pouco de delicadeza, Andres, pra
mini! ; Pol-o amore que me t'és! ; Aldreixasme! ; Minha raiciria:
que m' acalentache pra entregarme, inerte e abandonado, nos
braços nidos d'iste home!

Andres - ; Madelena! ; Minha Madelena! ; Minha neninha! ; Perdóname,

pol-a tua mai! ; Fixende d'ous, minha pequena? ; Pois perdo-namé! Da verás que boião hei de ser contigo. Tu farei penitença, a penitença que ti m'impõem, o castigo que ti a queiras.

Madalena- Deixame. Deixame soila. Estou magoada, ferida pol-os teus aldraxes. Preciso m'atopare soila... Non coidei endecamais que t'envileceras d'iste xeito, pois envilecereme à mim e aldraxarte à ti mesmo. ; As suspeitas tuas non son dignas d'un home! Si sospeitas, eu non debo merecere de ti senón o desprego. A unha muller non se lle fela de sospeitas. Ou se l'amostra o ceo azul de fé ou o inferno de mala fé. Deixame, Andres.

Andrés- Pro... ; perdónamé?

Madalena- Non sei. Deixame. ; Eu que sei! ; Tu unha despreciada e as minhas bágoas vden mais qu'as tuas verbas de consolo!

Andrés- ; Non duces, ña Madalena! ; Pol-o que mais queiras! ; Non duces!

Madalena- Deixame. Deixame, por Dios.

Andrés- ; Ouh, que canella son! ; Que boita son! ; Tu t'irás de m'arrim-care a linque, que ch'aldrazon!

Madalena- Ton moitos dolores sentos o d'ista noite. Amanñan felar-mos con calma. Tu verei si podo esquecerme as tuas verbas. Querete tanto qu'è posible qu'as esqueza.

Andrés- ; d'ourenme? ; d'ourenme moito?

Madalena- É a primeira penitencia que ch'impõem: a de non che decire ñe queiro.

Andrés- ; É a segunda?

Madalena- Que me deides. Que te vayas...

Andrés- ; Dámme un bico?

Madalena- O que ó deses é a terceira penitencia.

Andrés- ; Bantas faltan?

Madalena- Xíggate ti mesmo... e verás ó que mereces.

Andrés- Deix razón. (Acompañándose hastre a porta de direita) ; Hastre amanñan, Madalena?

Madalena- Si, hastre amanñan. O tema... ista contra penitencia. (Bóttalle un bico e poche correndo a porta) (Andrés vai cor'os fenestras. Abre

unha d'elas. Entra a lua no estrado. Paise um anaco escurado, res-
pirando o recendo da morte. Limpais celle q' quinquê, c'esse, e
vaise, pesemino, e - il me mau, pol - a porta do fundo.)

Andrés - ¡Ta sabrei a verdade! (A escaz queda soile por um hó anaco)
(Pousa e pousa abrese a porta do fundo e aparece n'ela Eusebio.
Com muitas precauções vai cor'a porta de direita. Abrese n'ta e
vel Medanela)

Eusebio - ¡Medanela! ¡Minha Medanela! ¡Por fin!

Medanela - ¡Vante, vante! ¡Vante, por Dios! ¡Ti non sabes o q' acabo de
sufrir!

Eusebio - ¿D'ê paron?

Medanela - Andrés ¿sabes? sospeita... Ten eniseque a certidume do que
pasa. Fizen que fazeo mil esforços pra domindo, pra fin-
xime muita d'amore por il. ¡Vante, por Dios!

Eusebio - ¡Ouh, non; non me vai! ¡Ainda que se desfaga o mundo en-
teiro! ¡Ainda que n'abra a terra e tréqueiros a todos!

Medanela - Vante, Eusebio. Ainda teio o corpo cuberto de suor frio. ¡Ven-
tissime morrer no braços d'Andrés! Nos atopamos o borde do
albirno, Eusebio. O rubo das albasas tense que se descubri-
red' un dia a outros. Enxa non sei como Andrés non está
enterado. Visam-os averigucios. En non sabrei fixer. ¡Des-
culminamos! ¡E pedereite, Eusebio; pedereite pra sempre! Bel-
a impudenza d' un dia podemos pedere a felicidade de to-
do tempo.

Eusebio - ¡Non m' importa! ¡En non saço d'eiq'!

Medanela - Pro ¿estás t'olo, Eusebio?

Eusebio - Si, esten t'olo, t'olo por ti. La nada m' importa. ¡Te todo m' é
igual! Dio seipan t'olo. Que me leven a presidio. Pro enantes
quero beber na tua boca, m' a pefero ista sede d'ela que m' es-
liga. ¡Esten t'olo! ¡T'olo de fame por ti. De fame do teu aga-
rimos, do tua carne, do teu amore. ¡Quero leitare por ti, e
te defendere, defendere a tua posesión! ¡Defendela com' unha
besta maldita, co dentadas, a coices, mordendo a quien me
morda, cravando as minhas unhas en quen te queira...

Abraçame os celos! A segurança de qu'hai quem che
toca, que ch'apreixa nos seus braços.

Clodaneta - Pois non pode sere, Euxenio. ¡Baluncte, pol-a tua nai, pol-o
nosso amore! Tu non tens a culpa de todo isto que pasa. ¡De
deus decia eu, Euxenio! De che decia que pra nos tinha de sere
impossible esta vida. Temos muitos enemigos e sa ves o que
che pasa con hosendo. ¡Tu xa non sei si todo isto sera un
castigo de deus!

Euxenio - ¡De deus? Clina, non me fagas brasefemar, que sinto qu'a
brasefina venme ta gorda. ¡Que peccado fixen eu? ¡Bal é o
meu delito? ¡O de te querece con azos de morte; querece to-
lamentemente, rebissamente! O ri deus puxo en mim este amore,
qu'e a minha vida enteira, ¡po que deus me ha castigare?
Por ti levo feito todo o que fixen. Por ti a minha vida e meu-
ra, como noite sin luar, pro non a cambio por resproandore nin-
gum. Por ti; Clodaneta! Jura ladron. Por mim tamem ti eres ladrona.
¡Tu en serei assassino; tu serei criminal! Por... que non me separen

de ti!

Clodaneta - Pois ¡po que non fuximos?

Euxenio - Si, fuxiremos. Escaparei os meus enemigos. Pro esta noite, non.
Esta noite ten que sere noite d'amore. Unha noite d'amore
con lembranzas de mortos e ouves de cans. ¡Bicos que seian
como agoiros e abertas qu'asonellen meiquenias! Ven pra eiqui,
preto da fenestra (*Van cara a ela*) Deixa qu'a luz do luar che
de na cara. Eiri... Deixame vel-o infinito do ceo no fondo abis-
mal e infinito de tua mirada!

Clodaneta - Euxenio... ¡ellitisme! ¡toleisme!

Euxenio - ¡Alu bico, Clodaneta!

Clodaneta - ¡Tens beizos, Euxenio! (*Bicanse. Clodaneta d'espaldas a fenestra, e
lunxudo pol-a lina*)

Euxenio - ¡Tato é vivire, Clodaneta! Os teus beizos son como unha vara encan-
ta que fan encantamento de todo o que tocan.

Clodaneta - Por eso os teus beizos, xa encantados pol-os meus, son o meu encan-
tamento. (*Unha pedra vien, rápida, de fora. Dalle na testa a Cloda-*

mela. Esta vacila, xeme e vai caere. Eusebio a tem nos seus braços.)

Eusebio - ¡Clledanela! ¡Clledanela! ¡Dúe que pesa? ¡Dúe foi? ¡Dúe é isto, meu Dios? ¡Clledanela! ¡Clledanela! ¡Danque! ¡Non m'escritas, Clledanela? ¡Clledanela picara! (Abrese, de pronto, a porta da direita. A parece n'ela Andrés, c'um revolver na man.)

Andrés - ¡Ah, ladrón, canalla!

Eusebio - ¡Andrés! (Si deixare a Clledanela)

Andrés - Si, en... Dúe sospetaba. ¡Dúe o via craro todo! ¡Dúe saltou como un ladrón pol-a fenestra do quarto de Clledanela e o rim valeiro! ¡Dúe pra sorprendere os ladrões kisen que chegare ocultamente, como un ladrón mais!

Eusebio - (Volta a Clledanela. Esta despiomose, surta, no sofá) ¡Ouh, pra defendereime! Siqui non hai inxuria pra ninguém, ¡pois eu ero o dono d'ista muller! ¡Kocare a ista muller tem pena de morte!

Andrés - ¡De morte?

Eusebio - ¡Si, de morte!

Andrés - ¡Pois esa pena vas tere! (Andrés quér disparar. Eusebio b'itase riba d'el. E unha loita salvaxe, bestial. Baen pol-o chão. M'indense como cães dentes. Na loita Eusebio consegue arredasse d'Andrés e tiralle, c'umha forza titânica, unha rilla, que se creba no chão. N'oban a agarrarse e o revolver cai das mans d'Andrés. A loita adequire cores traxicas. Todo o desceio dos dous homes e' celled-a arma. Eusebio, preto d'ela, delle unha petada e aléxaa. Por fin Eusebio librase d'Andrés. Inda un momento e tirase pol-a fenestra aberta. Andrés vai, rápido, e colle o revolver. Corre cara á porta do fondo. Abrese ista e sel Yela.)

Yela - ¡Dnde vas, meu pai?

Andrés - ¡A metalo! ¡A desfalelo!

Yela - (Aproximase, de ciullo, os pernas d'el) ¡Non vasjas! ¡Fim eu quen tirou a pedra! Estaba eu no xardín, pra vere si escorretaba o medo. Corrimos na fenestra os dous, vimos que se bicaban, meu pai! Acordeime de ki. ¡Acordeime de minha raicima e sentim outra vez a man fría que me tocaba na care! ¡Ali estaban os dous,

os canallas: um nos braços do outro! Vallim n'ha pedra e pe-
chei os olhos. ¡E' d'ho' p'ri a pedra, com' um listroq'! ¡Entim o
berro de Medanela, um berro d'anguria! ¡Metame, meu pai!
Andrés - ¡llatante! ¡Ti fixechre susticia! ¡Pro deixame sair! ¡Quê
d'escape o canalla y-estau sedento do seu sangue!

Lela - ¡Non, non vayas! ¡Tens medo por ti!

Andrés - ¡Deixame, Lela! ¡Deixame ou non responde de mim!

Lela - ¡Non, non vayas! ¡Non quero que vayas!

Andrés - ¡Quê non queres que vaya!

Lela - ¡Non, non quero! ¡Shi t'is á Medanela. Minca. Minca que l'le
pasa...

Andrés - ¡Medanela! (Mendoa) ¡Ahi, si, meu Deus! ¡Medanela! (Bollea e
abêlao fragmente) ¡Medanela!

Fusco - (Pol-o fundo. Arrispiado. Cos olhos fora das órbitas.) ¡Senhor! ¡Meu se-
nhor! ¡Senhorita! ¡Ai, qué desgracia!

Lela - ¡Quê? ¡Quê pasa?

Fusco - ¡O cam, senhorita! ¡Ai, qué desgracia na casa!

Lela - Pro i que é? ¡i que' passu?

Fusco - Non-o sei, senhorita. O cam Kinia d'estare ceibe. Conocese qu'o se-
nhorito non-o sabia. O Loyal botouse á el. Invin os seus ledridos e
os berros do senhorito e fura, correndo, com' d'aruxa. ¡Ai, senhorita! ¡Eu
coido que D. Euxenio está morto! ¡Non fale! O Loyal botouse
á porrea. ¡A d'aruxa costulle trabello arredor o cam!

Lela - ¡Morto!

Fusco - ¡Si, senhorita! ¡Boa cara desfortunada e teso com' um pau!

Andrés - ¡Medanela! ¡Minca Medanela! ¡Ainda sabendo o que sei... quero-
te um todo a minha-y-alma! ¡Medanela!

Fusco - ¡Borra, senhorita, por Deus!

Lela - ¡Morto! (Um berro todo) ¡Euxenio! ¡Meu Euxenio!

Fusco - ¡Vera aziria, senhorita! (Vaise)

Andrés - ¡Medanela!

Lela - ¡Euxenio! ¡Ai, agora sei o que sentia por ti! ¡Euxenio! (Vaise)

Andrés - (Galareando) ¡Medanela! ¡Minca Medanela!

Lela - (Fora da esca) ¡Euxenio! ... ¡Euxenio!

Andrés - (Desesperadísimo) ¡Madame!

Lela - (Chais bonce) ¡Euceniso!

Andrés - ¡Madame!

Lela - (Chais bonce) ¡Euceniso! ¡Euceniso!

¡Bai o pamo, rápido.

No Fernet a 20 de Mayo de 1919.

Raimé Quintanilla

